

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

FACULTY OF ELECTRICAL ENGINEERING AND COMMUNICATION

FAKULTA ELEKTROTECHNIKY
A KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

DEPARTMENT OF FOREIGN LANGUAGES

ÚSTAV JAZYKŮ

COMMENTED TRANSLATION OF A TEXT ON SCIENCE AND TECHNOLOGY

KOMENTOVANÝ PŘEKLAD ODBORNÉHO TEXTU

BACHELOR'S THESIS

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

AUTHOR

AUTOR PRÁCE

Jan Jirák

SUPERVISOR

VEDOUCÍ PRÁCE

PaedDr. Alena Baumgartnerová

BRNO 2020

Bachelor's Thesis

Bachelor's study field **English in Electrical Engineering and Informatics**

Department of Foreign Languages

Student: Jan Jirák

ID: 206687

**Year of
study:** 3

Academic year: 2019/20

TITLE OF THESIS:

Commented translation of a text on science and technology

INSTRUCTION:

The aim is to translate an original Czech text of 15 pages related to the latest smart home technologies and the following analysis of the linguistic means used in both languages.

RECOMMENDED LITERATURE:

Krhutová Milena: Parameters of Professional Discourse, Tribun EU, 2009,

Knittlová Dagmar: Překlad a překládání, Olomouc, 2015

Krhutová Milena: The language of electrical engineering as a special province, CERM, Brno, 2007

**Date of project
specification:** 6.2.2020

Deadline for submission: 12.6.2020

Supervisor: PaedDr. Alena Baumgartnerová

doc. PhDr. Milena Krhutová, Ph.D.
Subject Council chairman

WARNING:

The author of the Bachelor's Thesis claims that by creating this thesis he/she did not infringe the rights of third persons and the personal and/or property rights of third persons were not subjected to derogatory treatment. The author is fully aware of the legal consequences of an infringement of provisions as per Section 11 and following of Act No 121/2000 Coll. on copyright and rights related to copyright and on amendments to some other laws (the Copyright Act) in the wording of subsequent directives including the possible criminal consequences as resulting from provisions of Part 2, Chapter VI, Article 4 of Criminal Code 40/2009 Coll.

Abstract

The aim of this semester thesis is to translate technical text from Czech language to English language in order to show translating capabilities of the author. Furthermore, author's task is to comment on the topic of translation and differences between these two languages.

This thesis, apart from introduction and conclusion, consists of two main parts. First one is Czech text dealing with technical problematics and translation of this text into English. In the thesis, both texts are present in order to be compared. This part is dominant in the means of extent. The second main part of this thesis is commentary to this translation, or rather commentary of the differences between target and source language. In this part the procedure of translation is also described, as well as some linguistic features that has been used.

Keywords: Translation, Technical text, Commented translation, Language differences, Linguistic features

Abstrakt

Cílem této semestrální práce je přeložení textu technického zaměření, z jazyka českého do anglického, k demonstrování překladatelských schopností autora. Dalším úkolem bylo okomentování problematiky překladu a rozdílů mezi těmito dvěma jazyky.

Tato práce sestává ze dvou hlavních částí, vyjma úvodu a závěru. První částí je původní český text, zabývající se technickou problematikou a jeho překlad do angličtiny. Oba texty jsou obsaženy v semestrální práci kvůli možnosti porovnání. Tato část je v rámci rozsahu dominantní. Druhá, neméně, důležitá část této práce je komentář tohoto překladu, respektive rozdílů mezi překládanými jazyky. V této části je také popsán postup překladu, stejně tak jako lingvistické vlastnosti, jež byly použity.

Klíčová slova: Překlad, Komentovaný překlad, Technický text, Jazykové rozdíly, Lingvistické vlastnosti

Bibliographic citation

JIRÁK, Jan. *Komentovaný překlad odborného textu*. Brno, 2020. Dostupné také z: <https://www.vutbr.cz/studenti/zav-prace/detail/127145>. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií, Ústav jazyků. Vedoucí práce Alena Baumgartnerová.

Prohlášení

Prohlašuji, že svou semestrální práci na téma Komentovaný překlad odborného textu jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího semestrální práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou všechny citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené semestrální práce dále prohlašuji, že v souvislosti s vytvořením této semestrální práce jsem neporušil autorská práva třetích osob, zejména jsem nezasáhl nedovoleným způsobem do cizích autorských práv osobnostních a jsem si plně vědom následků porušení ustanovení § 11 a následujících autorského zákona č. 121/2000 Sb., včetně možných trestněprávních důsledků vyplývajících z ustanovení § 152 trestního zákona č. 140/1961 Sb.

Overview

Abstract.....	1
Abstrakt.....	2
Bibliographic citation.....	3
Prohlášení.....	4
Introduction.....	6
Original text.....	7
Translation.....	34
Text analysis.....	35
Conclusion.....	37
References.....	39

Introduction

As a part of my semester thesis I had chosen a technological text which I would translate. Using advice from my thesis leader I have asked lecturers from my previous studies whether they needed to have any textbooks translated for foreigners within Erasmus programme. Fortunately, I received positive response from my HANA (Analogue Technologies) lecturer. So, I received from him Textbook about CMOS technologies, part of which I have translated. I was not the first one to translate this textbook for foreigners and therefore, the part I have translated starts at chapter 4.

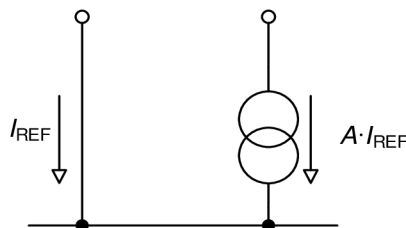
In the translation part the original text is translated from source (Czech) language into target (English) language. In this part I tried to keep the meaning of the sentences as same as possible, although it sometimes required certain syntactic changes.

In the commentary part there are differences between the two mentioned languages described and commented from several points of view. Then there are procedures employed during translation described.

Original Text

4 Proudová zrcadla

Předchozí kapitoly rozebíraly základní vlastnosti technologie CMOS a princip činnosti tranzistorů MOS. Tato kapitola se již věnuje obvodovým principům, konkrétně proudovým zrcadlům. Proudová zrcadla se stala významným stavebním prvkem analogových obvodů. Proudová zrcadla se v integrovaných obvodech velmi často používají jako zdroje konstantního proudu či proudové opakovací, ale také k náhradě vysokohmových rezistorů. Obvykle se využívá velkého výstupního odporu proudového zdroje při realizaci zatěžovacího rezistoru zesilovače, takže proudový zdroj má funkci tzv. aktivní zátěže. V porovnání s vysokohmovými rezistory, vyrobenými difúzí, aktivní zátěže zabírají menší plochu na čipu a vykazují i menší parazitní kapacity. Aplikace aktivních zátěží také dovoluje realizovat nízkopříkonové režimy funkčních bloků elektronických obvodů, umožňuje dosažení podstatně vyšších zisků zesilovacích stupňů a konečně u diferenčních zesilovačů dovoluje snadnou konverzi symetrického výstupu na nesymetrický, čímž je umožněno jednoduché připojení dalších obvodů.

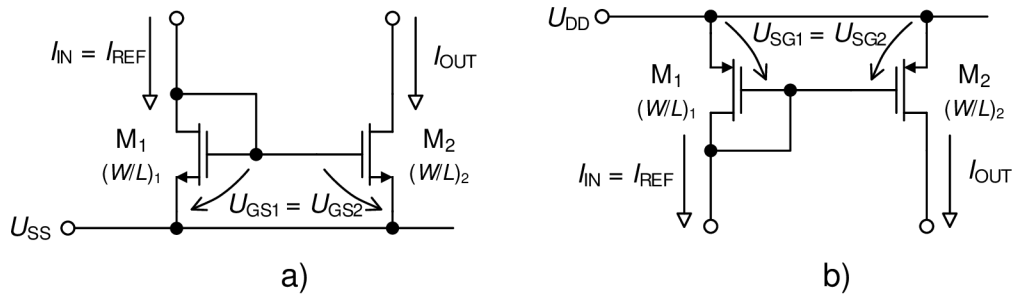

Obr. 0.1: Model ideálního proudového zrcadla

Proudové zrcadlo je tedy ve svém principu zdroj proudu řízený proudem. Ideální proudové zrcadlo zrcadlí proud bez ohledu na jeho směr. Ve skutečnosti proudové zrcadlo není schopno plnit přesně funkci zdroje proudu řízeného proudem. Zesílení může být pouze kladné, výstupní impedance (malosignálová), dynamický rozsah a rychlost má samozřejmě konečnou velikost. Navíc proud tekoucí referenční větví také není „měřen“ (snímán) ideálně (to by vstupní impedance této větve musela být nulová). Referenční větev tvoří tranzistor v diodovém zapojení.

4.1 Jednoduché proudové zrcadlo

Jednoduché proudové zrcadlo (obr. 4.2) je složeno ze dvou tranzistorů stejného typu. Tranzistor M_1 je zapojen v diodovém zapojení a procházející proud nastaví referenční napětí U_{GS1} , resp. nastavuje pracovní bod tranzistoru M_2 (U_{GS2}). Oba tranzistory musí pracovat v saturačním režimu a pro proudy, které jimi procházejí, platí rovnice 4.2. Z těchto rovnic po úpravě ($KP_1 = KP_2$, $U_{GS1} = U_{GS2}$, $U_{TH1} = U_{TH2}$) lze získat vztah pro velikost výstupního proudu

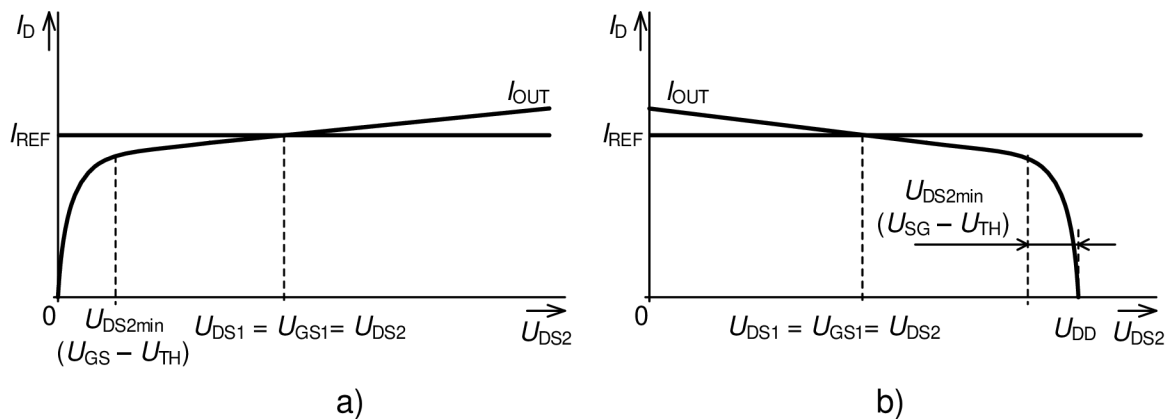
Obr. 0.2: Jednoduché proudové zrcadlo

$$\frac{I_{OUT}}{I_{IN}} = \frac{(W/L)_2}{(W/L)_1} \quad (0.1)$$

Z této rovnice pak plyne, že když bude poměr W/L tranzistoru M_1 stejný jako M_2 , budou i proudy jimi procházející stejné. Bude-li poměr W/L tranzistoru M_2 x -krát větší než M_1 , pak výstupní proud bude také x -krát větší než vstupní proud. Pro proud v saturaci platí

$$I_D = \frac{1}{2} KP \frac{W}{L} (U_{GS} - U_{TH})^2 \quad (0.2)$$

Parametr λ je zanedbán ($\lambda = 0$, rovnice 3.18)

Obr. 0.3: Průběhy vstupního a výstupního proudu v závislosti na napětí mezi drain a source tranzistoru a) NMOS a b) PMOS

Na obr. 4.3 je průběh vstupního (I_{REF}) a výstupního proudu (I_{OUT}) pro $(W/L)_1 = (W/L)_2$. Na průběhu I_{OUT} si lze všimnout dvou důležitých bodů. Prvním z nich je bod označený U_{DS2min} . Je to minimální napětí, kdy je tranzistor M_2 v režimu saturace. Pokud napětí U_{DS2} klesne pod hodnotu U_{DS2min} je tranzistor M_2 v lineárním režimu a obvod se nechová jako proudové zrcadlo, výstupní odpor r_{out} je nízký. Odpor r_{out} v režimu

saturace je v ideálním případě nekonečný (průběh I_{OUT} by byl rovnoběžný s osou x). Výstupní odpor však dosahuje konečných hodnot a je dán

$$r_{out} \cong \frac{1}{\lambda I_D}, \quad (0.3)$$

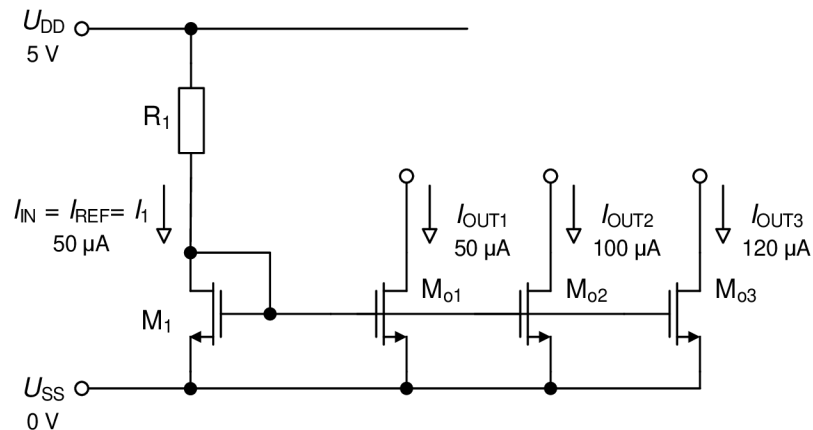
kde λ je parametr modulace délky kanálu (kapitola 3.1.3).

Druhým důležitým bodem na průběhu I_{OUT} je bod, kde $I_{REF} = I_{OUT}$, platí $U_{DS1} = U_{GS1} = U_{DS2}$. V tomto bodě je napětí na drainu tranzistorů M_1 a M_2 stejné a tedy oba tranzistory mají přesně stejné pracovní podmínky.

4.1.1 Postup návrhu

Postup návrhu jednoduchého zrcadla je vysvětlen na příkladu. Úkolem je navrhnout proudové zrcadlo s tranzistory NMOS a výstupním proudem $I_{OUT1} = 50 \mu A$, $I_{OUT2} = 100 \mu A$, $I_{OUT3} = 120 \mu A$ a dynamickým rozsahem I_{OUT} 0,3 až 5 V. Dalším úkolem je vypočítat r_{out} . Použitá technologie je I2T100. Vstupní proud $I_{IN} = 50 \mu A$.

V prvním kroku si musí návrhář nakreslit kompletní schéma proudového zrcadla. Jsou požadovány tři výstupní proudy. Proto na NMOS v diodovém zapojení, který nastavuje pracovní bod, jsou připojeny tři výstupní tranzistory. Ve vstupní větvi je proud nastaven pomocí rezistoru R_1 , ale může být použit např. tranzistor v diodové konfiguraci.

Obr. 0.4: Jednoduché proudové zrcadlo s několika výstupními proudy

Odpor R_1 nastavuje hodnotu vstupního proudu I_{IN} . Aby mohla být vypočítána hodnota odporu, je nejdříve nutné určit napětí U_{GS1} . Toto napětí mezi gate a source je stejné pro všechny tranzistory (mají gate na společném vodiči a i source). Hodnota U_{GS1} není v zadání

a je třeba ji zvolit. Tranzistory pracují v silné inverzi (kap 3.4.2), a proto je zvolen rozdíl $(U_{GS1} - U_{TH1})$ v rozmezí 0,2 až 0,5 V. Volbou této hodnoty je ovlivněna velikost tranzistoru, šumové vlastnosti, parazitní kapacity, ..., ale hlavně tato hodnota určuje minimální napětí, kdy bude tranzistor v režimu saturace (U_{DSmin}). V zadání je požadován výstupní dynamický rozsah od 0,3 V do 5 V. Znamená to, že v tomto případě lze zvolit $(U_{GS1} - U_{TH1})$ v rozmezí 0,2 až 0,3 V. Je tedy zvoleno 0,3 V. Potom lze pomocí Ohmova zákona dopočítat hodnotu R_1

$$R_1 = \frac{U_R}{I_{IN}} = \frac{U_{DD} - U_{GS1}}{I_{IN}} = \frac{U_{DD} - (U_{DS1min} + U_{TH1})}{I_{IN}} = \frac{5 - (0,3 + 0,77)}{50\mu} \quad (0.4)$$

$$= 78,6 \text{ k}\Omega .$$

Nyní lze dopočítat rozměry $(W/L)_1$ tranzistoru M_1 pomocí rovnice 4.2 pro proud v saturaci, ze které je vyjádřeno $(W/L)_1$

$$\left(\frac{W}{L}\right)_1 = \frac{2I_{IN}}{KP(U_{GS} - U_{TH})^2} = \frac{2 \cdot 50\mu}{96,3\mu(0,3)^2} = 11,5 . \quad (0.5)$$

Pomocí této rovnice lze dopočítat rozměry zbývajících tranzistorů nebo jednodušeji lze dopočítat rozměry zbývajících tranzistorů pomocí poměru proudů (rovnice 4.1)

$$\frac{I_{OUT1}}{I_1} = \frac{(W/L)_{o1}}{(W/L)_1} \Rightarrow (W/L)_{o1} = \frac{I_{OUT1}}{I_1} (W/L)_1 = \frac{50\mu}{50\mu} \cdot 11,5 = 11,5 , \quad (0.6)$$

$$\frac{I_{OUT2}}{I_1} = \frac{(W/L)_{o2}}{(W/L)_1} \Rightarrow (W/L)_{o2} = \frac{I_{OUT2}}{I_1} (W/L)_1 = \frac{100\mu}{50\mu} \cdot 11,5 = 23 , \quad (0.7)$$

$$\frac{I_{OUT3}}{I_1} = \frac{(W/L)_{o3}}{(W/L)_1} \Rightarrow (W/L)_{o3} = \frac{I_{OUT3}}{I_1} (W/L)_1 = \frac{120\mu}{50\mu} \cdot 11,5 = 27,6 . \quad (0.8)$$

Byly vypočítány poměry W/L . Nyní je nutné zvolit hodnotu L , aby následně bylo dopočítáno W . Hodnota L ovlivní velikost tranzistorů a především výstupní odpor r_{out} (kapitola 3.1.3). Pro názornost je nejdříve počítáno s L_{min} ($0,7 \mu m$). Potom

$$\left(\frac{W}{L}\right)_{o1} = 11,5 \Rightarrow W_{o1} = L_{o1} \cdot 11,5 = 0,7 \cdot 11,5 = 8 \mu m, \quad (0.9)$$

$$\left(\frac{W}{L}\right)_{o2} = 23 \Rightarrow W_{o2} = L_{o2} \cdot 23 = 0,7 \cdot 23 = 16 \mu m, \quad (0.10)$$

$$\left(\frac{W}{L}\right)_{o3} = 27,6 \Rightarrow W_{o3} = L_{o3} \cdot 27,6 = 0,7 \cdot 27,6 = 19,3 \mu m. \quad (0.11)$$

Pro L_{min} lze odečíst (z grafu závislosti λ na L) pro zvolené L parametr $\lambda = 0,105 \text{ V}^{-1}$. Výstupní odpory jednotlivých tranzistorů budou

$$r_{out1} = \frac{1}{\lambda I_{OUT1}} = \frac{1}{0,105 \cdot 50\mu} = 190 \text{ k}\Omega, \quad (0.12)$$

$$r_{out2} = \frac{1}{\lambda I_{OUT2}} = \frac{1}{0,105 \cdot 100\mu} = 95 \text{ k}\Omega, \quad (0.13)$$

$$r_{out3} = \frac{1}{\lambda I_{OUT3}} = \frac{1}{0,105 \cdot 120\mu} = 79 \text{ k}\Omega. \quad (0.14)$$

Pro srovnání jsou přepočítány rozměry W/L tranzistorů, tentokrát s $L = 3 \mu\text{m}$ ($\lambda = 0,02 \text{ V}^{-1}$). Postup je stejný jako u L_{\min} , proto již není uváděn. Výstupní odpor potom je

$$r_{out1} = \frac{1}{\lambda I_{OUT1}} = \frac{1}{0,02 \cdot 50\mu} = 997,5 \text{ k}\Omega, \quad (0.15)$$

$$r_{out2} = \frac{1}{\lambda I_{OUT2}} = \frac{1}{0,02 \cdot 100\mu} = 499 \text{ k}\Omega, \quad (0.16)$$

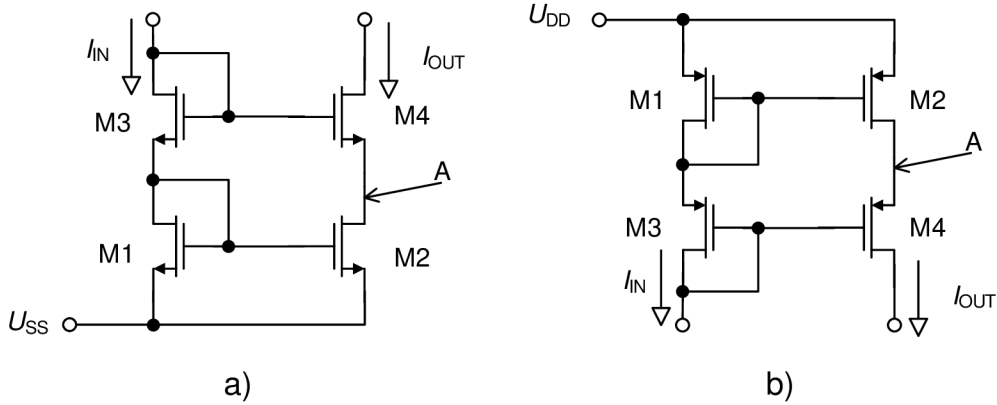
$$r_{out3} = \frac{1}{\lambda I_{OUT3}} = \frac{1}{0,02 \cdot 120\mu} = 414,8 \text{ k}\Omega. \quad (0.17)$$

Výstupní odpor vzrostl 5,25 krát (poměr $\lambda_{L_{\min}}/\lambda_L$).

Výhodou jednoduchého proudového zrcadla je velký dynamický rozsah. Nevýhodou je nízký výstupní odpor r_{out} , který je nedostačující pro většinu aplikací. Další zvyšování L nepřinese výraznější zvýšení r_{out} (λ se již zmenšuje s rostoucím L minimálně – obr. 3.4), ale výrazně vzrostou rozměry tranzistorů. Proto je nutné pro další zvýšení r_{out} použít pokročilejší obvodové řešení.

4.2 Kaskodové proudové zrcadlo

Možnou cestou, jak dosáhnout vyššího výstupního odporu r_{out} je zapojení podle obr. 4.5.

Obr. 0.5: Kaskodové proudové zrcadlo s tranzistory a) NMOS b) PMOS

Tranzistory M_2 a M_4 jsou zapojeny v kaskodovém uspořádání a ve vstupní větvi jsou dva tranzistory v diodové konfiguraci (M_1 , M_3), které nastavují jejich pracovní body. Stejně jako

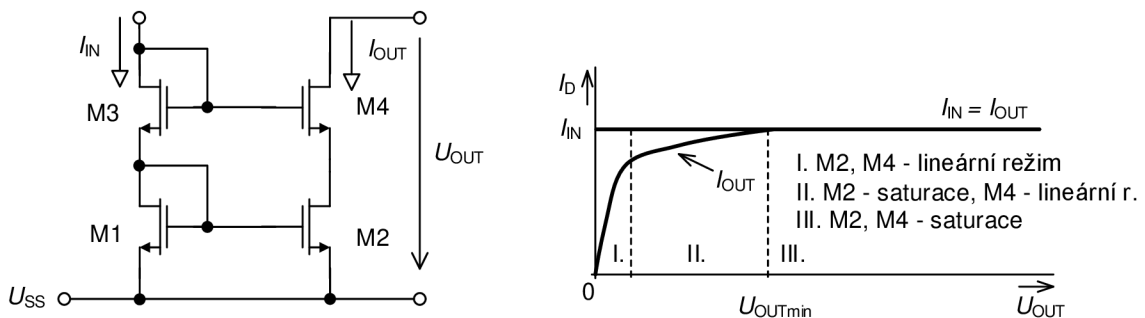
v předchozích případech, pokud budou tranzistory M_1 a M_2 shodné, bude stejné i jejich napětí U_{GS} a tedy bude tranzistor M_2 zrcadlit do výstupní větve proud tranzistoru M_1 . Výstupní odpor zrcadla bude zvýšen díky principu kaskodového zapojení - tranzistor M_4 udržuje konstantní napětí v bodě A. Pokud v tomto bodě napětí vzroste (platí pro zrcadlo s NMOS, u PMOS naopak pokud napětí klesne), sníží se napětí U_{GS4} a tranzistor M_4 se přivře. Pro dosažení co největšího výstupního odporu je nutné, aby tranzistor M_4 měl vysokou citlivost změny výstupního proudu na napětí U_{GS} (g_m). V tomto důsledku napětí v bodě A klesne na původní hodnotu. Pro výstupní odpor r_{out} pak lze po úpravě odvodit

$$r_{out} = r_{ds4}(1 + g_{m4}r_{ds2}) + r_{ds2} \cdot \quad (0.18)$$

Pokud budou tranzistory M_2 a M_4 stejné, lze psát

$$r_{out} = g_{m4}r_{ds}^2 + 2r_{ds} \cong r_{ds}^2 g_{m4} \cdot \quad (0.19)$$

Typický průběh výstupního proudu kaskodového proudového zrcadla v závislosti na napětí U_{OUT} je na obr. 4.6.

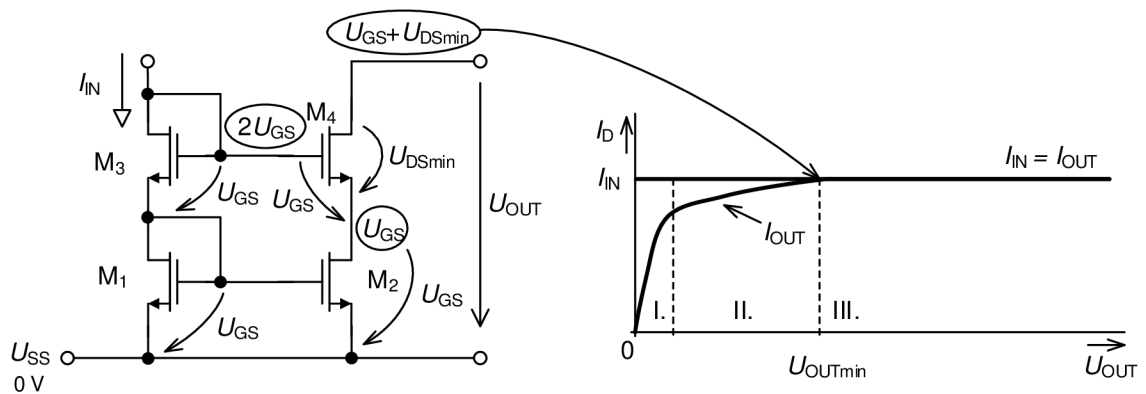
Obr. 0.6: Průběh výstupní proudu kaskodového proudového zrcadla s rostoucím napětím U_{DS}

Výstupní průběh lze rozdělit na tři části. V první části v oblasti, kde je $U_{OUT} < 2U_{DSmin}$ jsou oba tranzistory (M_2 a M_4) v lineárním režimu. Při dalším zvyšování napětí U_{OUT} nad hodnotu $2U_{DSmin}$ přejde tranzistor M_2 do saturace, M_4 je stále v lineárním režimu. Při překročení U_{OUTmin} jsou oba tranzistory v saturaci a je dosaženo maximálního odporu r_{out} . Pro napětí U_{OUTmin} platí

$$U_{OUTmin} = U_{GS1} + U_{GS3} - U_{GS4} + U_{DS4min}. \quad (0.20)$$

Když bude $(U_{GS} - U_{TH})$ všech tranzistorů stejné

$$U_{OUTmin} = U_{GS} + U_{DSmin} = U_{TH} + 2U_{DSmin}. \quad (0.21)$$

Obr. 0.7: Minimální napětí na výstupu kaskádového proudového zrcadla

Ve srovnání s jednoduchým proudovým zrcadlem má kaskádové proudové zrcadlo výrazně vyšší odpor. Nevýhodou je vyšší minimální napětí na výstupu U_{OUTmin} , kdy je dosaženo maximálního výstupního odporu r_{out} .

4.2.1 Postup návrhu

Postup návrhu kaskádového proudového zrcadla je ukázán na příkladu. Úkolem je navrhnout kaskádové proudové zrcadlo s tranzistory PMOS a výstupním proudem $I_{OUT} = 100 \mu A$. Dalším úkolem je vypočítat R_1 , r_{out} , U_{OUTmin} . Použitá technologie I2T100. Vstupní proud $I_{IN} = 50 \mu A$.

$$\frac{I_{OUT}}{I_{IN}} = \frac{W_{2,4}}{W_{1,3}} \Rightarrow W_{2,4} = \frac{I_{OUT}}{I_{IN}} W_{1,3} = \frac{100\mu}{50\mu} \cdot 159,9\mu = 319,8 \mu m. \quad (0.25)$$

Zbývá určit r_{out} . K tomu je nutné dopočítat g_m podle rovnice 3.21 (popř. 3.22 nebo 3.23)

$$g_m = \frac{2I_D}{U_{GS} - U_{TH}} = \frac{200\mu}{0,25} = 800 \mu S. \quad (0.26)$$

A také výstupní odpor tranzistoru M_2 a M_4

$$r_{ds2} = r_{ds4} = \frac{1}{\lambda I_{OUT}} = \frac{1}{0,015 \cdot 100\mu} = 666,6 k\Omega. \quad (0.27)$$

Potom

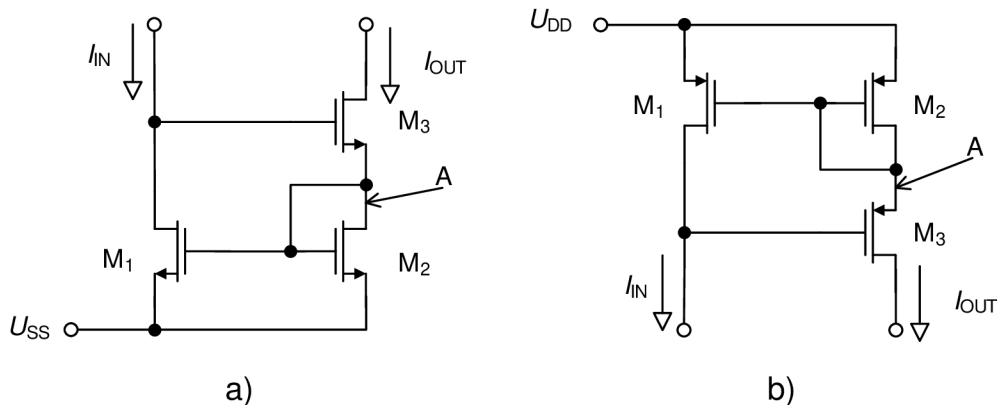
$$r_{out} \cong r_{ds}^2 g_{m4} = 666,6k^2 \cdot 800\mu = 355 M\Omega. \quad (0.28)$$

Je nutné si uvědomit, že tyto výpočty neuvažovaly změnu prahového napětí tranzistorů M_3 a M_4 , které nemají spojený bulk a source, ale mají source na vyšším potenciálu. Dochází

k nárůstu prahového napětí (kapitola 3.1.1). Na odporu R_1 bude nižší napětí, než se kterým bylo počítáno (rovnice 4.22) a vstupní proud I_{IN} nebude $50 \mu A$, ale o něco menší. Pro návrháře je však jednodušší počítat s U_{TH0} (prahové napětí pro tranzistor se spojeným source a bulk) a po té doladit hodnotu odporu R_1 v návrhovém softwaru na základě výsledků simulací, než přesně dopočítávat změny U_{TH} .

4.3 Wilsonovo proudové zrcadlo

Další možností, jak zvýšit výstupní odpor proudového zrcadla, je použití Wilsonova proudového zrcadla. Jeho zapojení je na obr.4.9.

Obr. 0.9: Wilsonovo proudové zrcadlo s tranzistory a) NMOS b) PMOS

Wilsonovo proudové zrcadlo je tvořeno třemi tranzistory MOS. Princip je podobný kaskodovému proudovému zrcadlu. V obvodu je vytvořena pomocí M_3 zpětná vazba, která udržuje konstantní napětí v bodě A (tedy i proud procházející M_2). Pokud např. u obr. 4.9a stoupne napětí v bodě A, zvýší se napětí $U_{GS1} = U_{GS2}$ a také proud I_{IN} a I_{OUT} . Tranzistor M_1 se více otevře a sníží se napětí na drainu M_1 – zároveň se sníží napětí U_{GS3} a tranzistor M_3 se přivře a zmenší se tak napětí v bodě A. Je nutné, aby všechny tranzistory pracovaly v saturaci.

Tranzistor M_1 spolu s tranzistorem M_0 (popř. odporem R_0) tvoří zesilovací stupeň (obr. 4.10), který zesiluje změny v bodě A. Pro maximální výstupní odpor je tedy nutné, aby toto zesílení bylo co možná nejvyšší. Jak bude ukázáno a vysvětleno v pozdějších kapitolách, pro zesílení M_1 spolu s M_0 (popř. odporem R_0) platí

$$A = g_{m1}R_{L01} = g_{m1}(r_{ds1} \parallel R_0), \quad (0.29)$$

kde R_{L01} je celkový odpor v uzlu, ke kterému je připojen drain M_1 .

Pro dosažení maximálního výstupního odporu je zapotřebí dosáhnout co nejvyššího g_{m1} a R_{L01} . U Wilsonova proudového zrcadla závisí výstupní odpor r_{out} na odporu R_0 (popř. M_0), na rozdíl od jednoduchého nebo kaskodového proudového zrcadla, kde na něm r_{out} nezávisí.

Na obr. 4.11 je ukázán průběh výstupního proudu I_{OUT} při zvyšování U_{OUT} . V první části má proud diodový průběh. Je to dáno diodovým zapojením M_2 ve výstupní větvi.

Pomocí Wilsonova proudového zrcadla lze dosáhnout vysokého výstupního odporu. Nevýhodou je omezení výstupního dynamického rozsahu. Další nevýhodou je, že v zrcadle tvořeném tranzistorem M_1 a M_2 (obr. 4.11) mají tyto tranzistory jiné napětí U_{DS} . Dochází tak k systematické chybě výstupního proudu (z důvodu konečné hodnoty výstupního odporu – obr. 4.3).

4.3.1 Postup návrhu

Postup návrhu Wilsonova proudového zrcadla je ukázán na příkladu. Úkolem je navrhnout Wilsonovo proudové zrcadlo (obr. 4.10a) s tranzistorem NMOS a výstupním proudem $I_{OUT} = 100 \mu A$. Dalším úkolem je vypočítat R_0 , r_{out} , U_{OUTmin} . Použitá technologie I2T100. Vstupní proud $I_{IN} = 50 \mu A$.

Odpor R_0 nastavuje hodnotu vstupního proudu I_{IN} . Aby mohla být vypočítána hodnota odporu, je nejdříve nutné určit napětí U_{GS2} a U_{GS3} . Při zanedbání změny prahového napětí U_{TH3} (rozdílný potenciál na bulk a source) budou U_{GS2} a U_{GS3} stejné. Protože není v zadání žádný konkrétní požadavek na U_{DSmin} (je rovno $U_{GS} - U_{TH}$) je zvolena hodnota 0,25 V (hranice 0,2 až 0,5 V – kapitola 3.4.2). Při tomto napětí bude dosaženo vysokého dynamického rozsahu (nízké U_{OUTmin}) a také vysokého g_m a tedy i r_{out} . Nevýhodou jsou velké rozměry tranzistorů

$$R_1 = \frac{U_R}{I_{IN}} = \frac{U_{DD} - U_{GS3} - U_{GS2}}{I_{IN}} = \frac{U_{DD} - 2(U_{DS2,3min} + U_{TH2,3})}{I_{IN}} \quad (0.32)$$

$$= \frac{5 - 2(0,25 + 0,77)}{50\mu} = 59,2 \text{ k}\Omega.$$

Ze známé hodnoty U_{DSmin} je dopočítáno U_{OUTmin}

$$U_{OUTmin} = U_{TH} + 2U_{DSmin} = 0,77 + 2 \cdot 0,25 = 1,27 \text{ V}. \quad (0.33)$$

Nyní lze dopočítat rozměry $(W/L)_1$ tranzistoru M_1 pomocí rovnice 3.17 pro proud v saturaci, z které je vyjádřena šířka W . Délka kanálu L je zvolena 3 μm . Tato délka je dobrým kompromisem mezi velikostí λ a rozměry tranzistoru (kapitola 3.1.3)

$$W_1 = \frac{2I_{IN}L}{KP(U_{GS} - U_{TH})^2} = \frac{2 \cdot 50\mu \cdot 3\mu}{96,3\mu(0,25)^2} = 49,8 \mu m. \quad (0.34)$$

Poměrem proudů I_{OUT} a I_{IN} jsou dopočítány rozměry M_2 a M_3 . Délka L je stejná pro všechny tranzistory

$$\frac{I_{OUT}}{I_{IN}} = \frac{W_{2,3}}{W_1} \Rightarrow W_{2,3} = \frac{I_{OUT}}{I_{IN}} W_1 = \frac{100\mu}{50\mu} \cdot 49,8\mu = 99,6 \mu m. \quad (0.35)$$

Zbývá vypočítat r_{out} . K jeho výpočtu je potřeba dopočítat g_{m1} podle rovnice 3.21 (popř. 3.22 nebo 3.23)

$$g_{m1} = \frac{2I_D}{U_{GS} - U_{TH}} = \frac{100\mu}{0,25} = 400 \mu S. \quad (0.36)$$

Výstupní odpor tranzistoru M_3

$$r_{ds3} = \frac{1}{\lambda I_{OUT}} = \frac{1}{0,02 \cdot 100\mu} = 500 \text{ k}\Omega. \quad (0.37)$$

a r_{ds1}

$$r_{ds1} = \frac{1}{\lambda I_{IN}} = \frac{1}{0,02 \cdot 50\mu} = 1 \text{ M}\Omega. \quad (0.38)$$

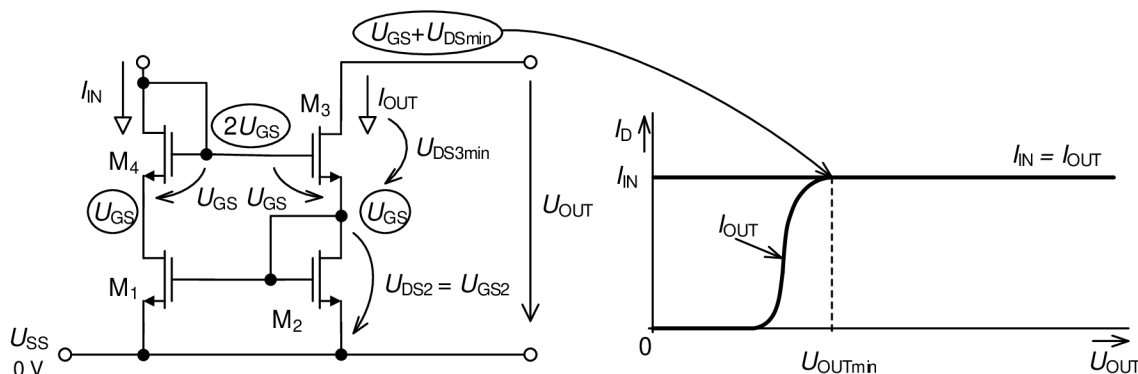
Potom

$$r_{out} \cong r_{ds3} [1 + g_{m1} (r_{ds1} \parallel R_0)] = 500k \left[1 + 400\mu \left(\frac{1M \cdot 59,2k}{1M + 59,2k} \right) \right] = 11 \text{ M}\Omega. \quad (0.39)$$

Cesta, kterou by šel zvýšit výstupní odpor r_{out} , je použití tranzistoru M_0 (obr. 4.10) namísto R_0 . Tento tranzistor má mnohem větší výstupní odpor než R_0 – je zapojený jako výstup jednoduchého proudového zrcadla s odporem v řádu stovek $\text{k}\Omega$ - viz. kapitola 4.1.

4.4 Modifikované Wilsonovo proudové zrcadlo

Systematická chyba proudového přenosu způsobená rozdílným napětím U_{DS} tranzistorů M_1 a M_2 je řešena v zapojení na obr. 4.12 pomocí přidaného tranzistoru M_4 . Napětí U_{GS} tohoto tranzistoru kompenzuje stejné napětí tranzistoru M_3 .

Obr. 0.12: Modifikované Wilsonovo proudové zrcadlo

Nyní je napětí na U_{DS} tranzistoru M_1

$$U_{DS1} = U_{GS2} + U_{GS3} - U_{GS4}. \quad (0.40)$$

V případě, že tranzistory M_3 a M_4 mají stejné $(U_{GS} - U_{TH})$ lze rovnici 4.40 zjednodušit

$$U_{DS1} = U_{GS2} = U_{DS2}. \quad (0.41)$$

Přidaný tranzistor M_4 lehce změní výstupní odpor zrcadla. Tranzistor M_4 je zapojen v diodové konfiguraci a přidává do série s M_0 (popř. R_0 – odpor v referenční větvi – viz. obr. 4.10) odpor $1/g_{m4}$. Pro odpor R_{L01} uzlu zesilovače (mezi drain M_1 a source M_3) platí

$$R_{L01} = r_{ds1} \parallel \left(R_0 + \frac{1}{g_{m4}} \right). \quad (0.42)$$

Pro výstupní odpor zrcadla r_{out} lze psát

$$r_{out} \cong r_{ds3} \frac{g_{m3}}{g_{m2}} g_{m1} R_{L01} \frac{R_0 g_{m3}}{1 + R_0 g_{m3}}. \quad (0.43)$$

Modifikované Wilsonovo proudové zrcadlo vyřešilo nevýhodu rozdílných napětí U_{DS} tranzistorů M_1 a M_2 , nevýhoda redukce výstupního dynamického rozsahu však zůstala.

4.4.1 Postup návrhu

Postup návrhu modifikovaného Wilsonova proudového zrcadla je stejný jako obyčejného Wilsonova proudového zrcadla. Navíc je zde pouze nutné dopočítat rozměry M_4 a přepočítat výstupní odpor r_{out} . Pokud je rozdíl $(U_{GS} - U_{TH})$ tranzistorů M_1 a M_4 stejný, pak i jejich poměr W/L bude stejný.

4.5 Modifikované kaskodové proudové zrcadlo

Jak bylo ukázáno, pro Wilsonovo (rovnice 4.31) a kaskodové (rovnice 4.21) proudové zrcadlo platí, že zvýšení výstupního odporu je zapláceno redukcí dynamického rozsahu výstupního signálu (oblast výstupních napětí, kdy jsou všechny tranzistory v saturaci). Velmi často ovšem bývá tento rozsah jedním z klíčových parametrů proudového zrcadla. Je tedy požadován velký rozsah výstupního napětí zároveň s vysokým výstupním odporem při zachování korekce systémové chyby výstupního proudu. Požadavky na návrh proudové reference mohou být částečně protichůdné a je věcí návrháře tyto požadavky posoudit a najít vhodné kompromisní řešení.

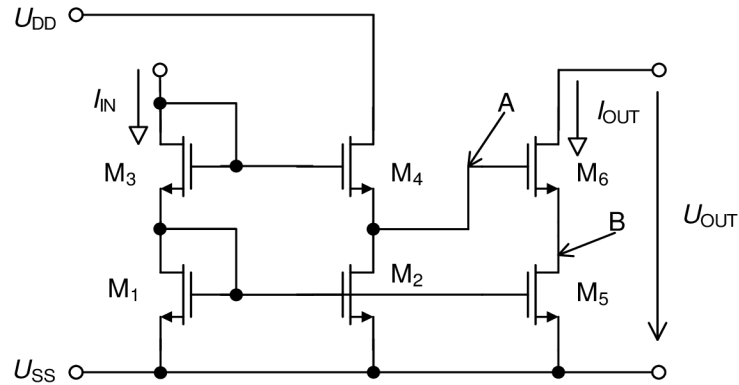
V kapitole 4.2 bylo uvedeno, že vysoký výstupní odpor kaskodového zapojení je zajištěn za podmínky práce obou kaskodových tranzistorů v saturační oblasti. Při této podmínce platí pro minimální napětí na výstupu proudového zrcadla s tranzistory NMOS

$$U_{OUTmin} = U_{GS} + U_{DSmin} = U_{TH} + 2U_{DSmin}. \quad (0.44)$$

Požadavkem je snížit minimální výstupní napětí na hodnotu

$$U_{OUTmin} = 2U_{DSmin}. \quad (0.45)$$

Na obr. 4.13 je možné řešení.

Obr. 0.13: Modifikované kaskodové proudové zrcadlo

Podmínkou požadované funkce je, aby bylo udržováno v bodě B napětí U_{DS5min} . Na hradle M₃ je pak udržováno konstantní napětí $U_{GS} + U_{DSmin}$. U klasického kaskodového proudového zrcadla bylo v bodě A napětí U_{GS} . Nyní je potřeba obvod upravit, aby v tomto bodě bylo napětí $U_{GS} + U_{DSmin}$. Pro napětí mezi gate a source tranzistoru M₃ platí

$$U_{GS3} = U_{GS4} + U_{DS5min}. \quad (0.46)$$

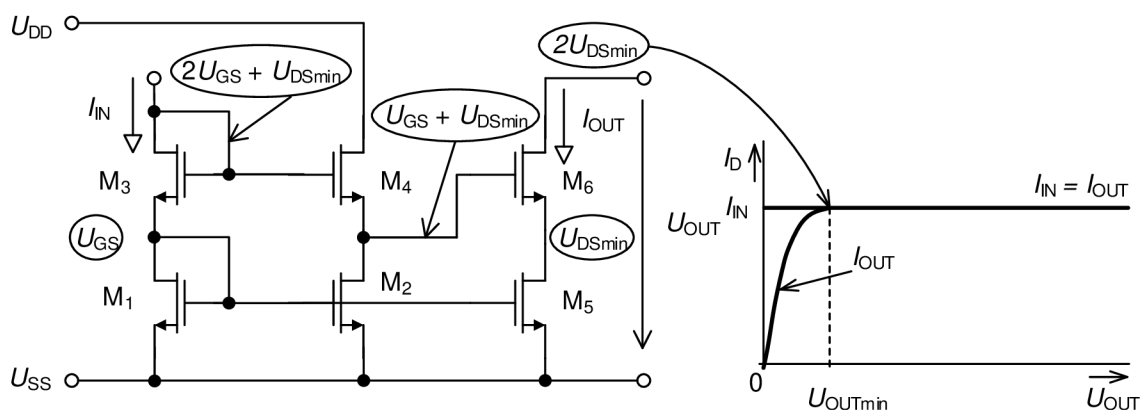
Pokud jsou všechny tranzistory navrženy na stejné napětí U_{DSmin} , platí

$$\left(\frac{W}{L}\right)_3 = \frac{1}{4} \left(\frac{W}{L}\right)_{1,2,4}. \quad (0.47)$$

Pokud budou tranzistory M₅ a M₆ stejné, lze psát

$$r_{out} = g_{m6}r_{ds}^2 + 2r_{ds} \cong r_{ds}^2 g_{m6}. \quad (0.48)$$

Napěťové poměry v obvodu a typický průběh výstupního proudu kaskodového proudového zrcadla v závislosti na napětí U_{OUT} jsou na obr. 4.14.

Obr. 0.14: Minimální výstupní napětí a typický průběh výstupního proudu modifikovaného kaskodového proudového zrcadla

Nevýhodou tohoto zapojení je, že tranzistory M_1 a M_5 mají jiné napětí U_{DS} a proud tekoucí tranzistorem M_1 je zrcadlem s chybou (viz. kapitola 4.1).

4.5.1 Postup návrhu

Postup návrhu modifikovaného kaskodového proudového zrcadla je obdobný jako v případě obyčejného kaskodového proudového zrcadla (kapitola 4.2). Rozdílem je čtvrtinová velikost tranzistoru M_3 a jiné napětí na rezistoru.

4.6 Další proudová zrcadla s velkým dynamickým rozsahem

Příklady dalších proudových zrcadel, které mají vysoký výstupní dynamický rozsah ($U_{OUTmin} = 2U_{DSmin}$), jsou uvedeny v této kapitole. Podstata zapojení je vždy stejná – udržovat na gate výstupního kaskodového tranzistoru napětí $U_{GS} + U_{DSmin}$. Na obr. 4.15 je zapojení proudového zrcadla, které se skládá ze čtyř tranzistorů, kde U_{GS4} nastavuje tranzistor M_3 a U_{GS2} tranzistor M_1 . Tranzistor M_3 je navržen vyšším napětí U_{GS} , pro které platí

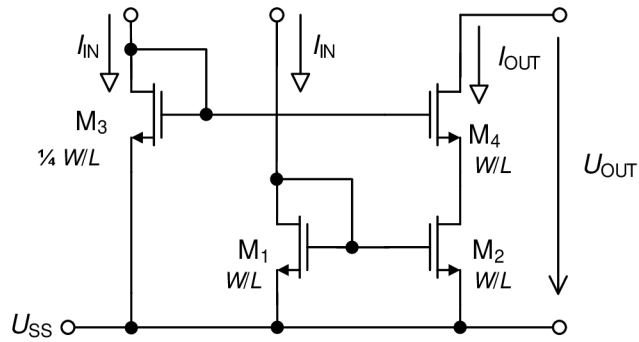
$$U_{GS3} = U_{GS4} + U_{DS2min}. \quad (0.49)$$

Pokud jsou všechny tranzistory navrženy na stejné napětí U_{DSmin} , platí

$$\left(\frac{W}{L}\right)_3 = \frac{1}{4} \left(\frac{W}{L}\right)_{1,2,4}. \quad (0.50)$$

Pokud budou tranzistory M_2 a M_4 stejné, lze psát

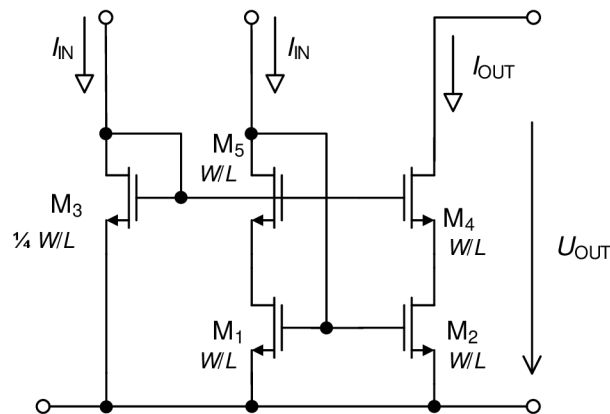
$$r_{out} = g_{m4}r_{ds}^2 + 2r_{ds} \cong r_{ds}^2 g_{m4}. \quad (0.51)$$

Obr. 0.15: Proudové zrcadlo s velkým dynamickým rozsahem

Nevýhodou tohoto zapojení je, že tranzistory M_1 a M_2 mají jiné napětí U_{DS} a proud tekoucí tranzistorem M_1 je zrcadlen s chybou (viz. kapitola 4.1).

Na obr. 4.16 je do zapojení z obr. 4.15 přidán další tranzistor M_5 . Touto úpravou je dosaženo stejného napětí U_{DS} tranzistoru M_1 a M_2 , čímž je splněna podmínka pro přesné zrcadlení proudu (kapitola 4.1).

Obr. 0.16: Modifikované proudové zrcadlo s velkým dynamickým rozsahem

Rovnice pro výstupní odpor se nezmění (rovnice 4.51).

5 Proudové reference

Většina základních bloků integrovaných obvodů využívá referenčních proudů. Používají se většinou pro správné nastavení pracovních bodů samotných bloků. Velikost proudu určuje přenosovou vodivost tranzistoru (g_m) a tak ovlivňuje statické i dynamické vlastnosti obvodu. Navíc pracovní proudy většinou určují celkovou spotřebu čipu, což je jeden z klíčových parametrů téměř všech dnešních aplikací [5].

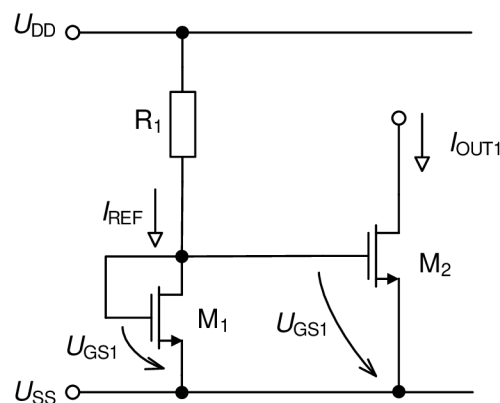
Většinou je pracovní proud v různých blocích čipu odvozen pomocí proudových zrcadel z jednoho proudu referenčního. Také z tohoto důvodu je nutné umět navrhnout blok, který bude poskytovat dostatečně přesný referenční proud, který bude pokud možno nezávislý na napájecím napětí a teplotě. V následující kapitole je popsáno několik možných řešení proudových referencí.

5.1 Jednoduchá proudová reference

Za nejjednodušší proudovou referenci lze považovat jednoduché proudové zrcadlo. Proud v referenční větvi je

$$I_{ref} = \frac{U_{DD} - U_{GS1}}{R_1}. \quad (0.1)$$

Tento proud protéká tranzistorem M_1 v diodové konfiguraci, který následně generuje řídicí napětí pro tranzistor M_2 zrcalící tento proud do výstupní větve.

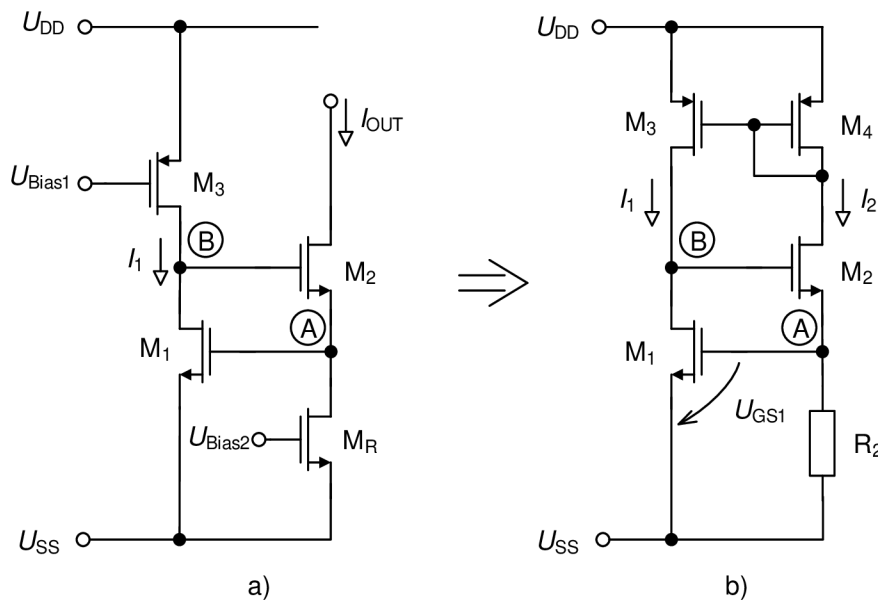
Obr. 0.1: Jednoduchá proudová reference

Princip uvedené metody, využívající Ohmova zákona, je jednoduchý a je popsán v kapitole 4.1. Přesnost výstupního proudu je ale u uvedeného obvodu nedostatečná, protože je založena na přesnosti všech hodnot v rovnici 5.1. Kolísání napájecího napětí U_{DD} se obvykle uvažuje $\pm 10\%$, přesnost realizace rezistoru na čipu (v rovnici 5 R_1) je $\pm 20\%$. Napětí U_{GS} je závislé na parametrech tranzistoru MOS (KP , U_{TH0} ,...). Ty mohou v závislosti na výrobním procesu mít odchylku až $\pm 20\%$. Dalšími faktory ovlivňující přesnost je teplotní závislost.

5.2 Proudová reference nezávislá na napájecím napětí

Proudová reference, která umí generovat proud téměř nezávislý na napájecím napětí je na obr. 5.2b. V anglické literatuře je označována jako „self-biased“ tedy „samonastavovací“. Jádrem této reference je odvozeno z proudového zrcadla s regulovanou kaskodou (obr. 5.2a). Toto zrcadlo využívá záporné zpětné vazby (M_1 a M_2) ke stabilizaci výstupního proudu I_{OUT} . Funkce je následující. Pokud vzroste výstupní proud I_{OUT} vzroste napětí $U_{DS,MR}$ - tedy napětí v bodě A. Vyšší napětí v bodě A znamená vyšší napětí U_{GS1} , což má za následek větší otevření tranzistoru (proud I_{DM3} je konstantní). Napětí v bodě B pak klesne, zmenší se U_{GS2} a tranzistor M_2 se přivře a sníží tím proud I_{D2} tedy I_{OUT} . Výhodou tohoto zrcadla je velký r_{out} .

$$r_{out} = g_{m1}g_{m2}(r_{o1}\parallel r_{o3})r_{o2}r_{oMR}. \quad (0.2)$$

Obr. 0.2: Obvod a) proudového zrcadla s regulovanou kaskodou a b) proudová reference nezávislá na napájecím napětí

Úpravou obvodu regulované kaskody podle obr. 5.2b je vytvořen obvod proudové reference, který je schopen generovat proud téměř nezávislý na napájecím napětí (změny $\pm 10\%$). Je to způsobeno tranzistory M_2 a M_3 a jejich vysokou výstupní impedancí, která dokáže absorbovat změny (ΔU_{DS}) v napájecím napětí, aniž by došlo k významnější změně v proudech v jednotlivých větvích. Tedy, při změně U_{DS} bude proud I_D konstantní (dosaženo při $r_{out} = \infty$). Napětí U_{DS1} a U_{DS4} se naopak libovolně měnit nemůže. Tranzistor M_1 má na elektrodě drain (bod B) vůči zemi dvě napětí U_{GS} ($U_{GS2} + U_{GS1}$) a M_4 jedno U_{GS} pod U_{DD} . Jakékoliv změny v napájení musí být tedy pohlceny pouze pomocí výstupního odporu M_2 a M_3 .

Pokud jsou poměry W/L tranzistorů M_3 a M_4 stejné, pak i proudy v obou větvích jsou stejné ($I_1 = I_2$). Proud vstupní větve zrcadla M_3, M_4 je nastavován pomocí odporu R_2 . Tedy

$$I_2 = \frac{U_{R2}}{R_2}. \quad (0.3)$$

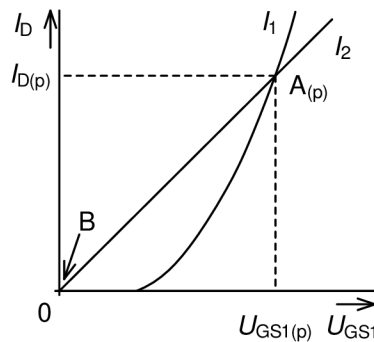
Napětí U_{R2} je stejné jako napětí U_{GS1}

$$U_{GS1} = R_2 I_2 = U_{TH1} + \sqrt{\frac{2I_1 L_1}{KP \cdot W_1}}. \quad (0.4)$$

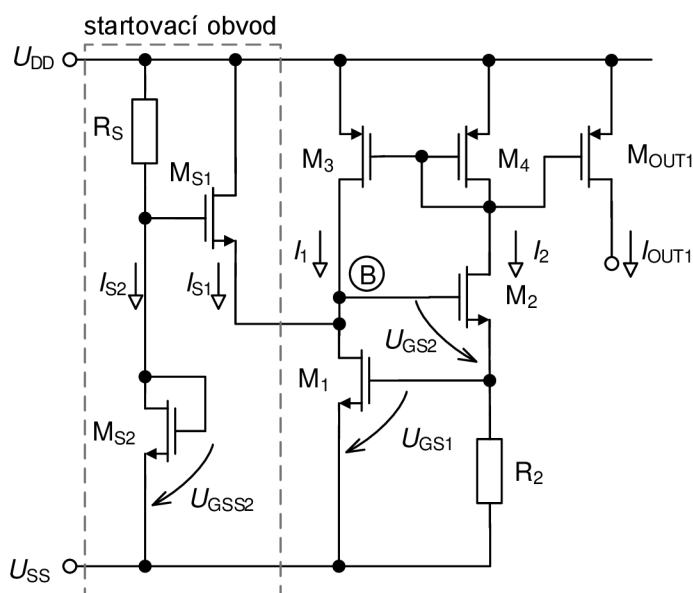
Protože všechny tranzistory v obvodu pracují v saturaci, lze napětí U_{GS1} získat z rovnice pro proud v saturaci (rovnice 3.17). Stejně tak rozměry ostatních tranzistorů lze dopočítat z rovnice 3.17. Proud I_1 a I_2 si většinou návrhář volí sám s ohledem na požadované parametry (např. spotřebu, rozměry součástek atd.).

Soustava rovnic 5.3 a 5.4 má dvě řešení. Řešení tohoto nelineárního systému je provedeno graficky na obr. 5.3. Jsou vidět dva možné výsledky označené body A a B. Řešení v bodě B je pro nulový proud I a napětí U_{GS} . Požadovaný pracovní bod je A. Avšak není předem jasné,

v jakém bodě se bude po připojení napájecího napětí obvod nacházet. Aby se tedy obvod nacházel vždy v pracovním bodě A, vyžaduje pro správnou funkci startovací obvod.

Obr. 0.3: Pracovní body proudové reference

Obr. 0.4: Proudová reference obsahující startovací obvod

Pokud je obvod reference v pracovním bodě B, měl by startovací obvod zajistit přechod do bodu A. V případě, že je obvod v pracovním bodě A neměl by startovací obvod nijak ovlivňovat funkci reference. Tyto podmínky splňuje obvod na obr. 5.4. Funkce je následující. V pracovním bodě B jsou napětí U_{GS1} a proud I_2 nulové. Tranzistor M_{S1} je otevřen a sepne tranzistor M_2 , který má na hradle dostatečné napětí (bod B). Sepnutím M_2 začne procházet proud I_2 , roste napětí U_{R2} a otevírá se M_1 . To má za následek odebrání proudu I_{S1} tranzistorem M_1 . Zároveň roste proud I_1 a klesá I_{S1} . Napětí v bodě B roste a až dosáhne hodnoty napětí, kdy na tranzistoru M_{S1} bude $U_{GSS1} < U_{TH}$. Tranzistorem M_{S1} přestane procházet proud a startovací obvod přestane ovlivňovat obvod reference. Hodnoty proudů I_{S1} a I_{S2} jsou opět kompromisem mezi spotřebou, velikostí součástek atd.

Nevýhodou této proudové reference je závislost na přesnosti výroby rezistoru R_2 , která je $\pm 20\%$. Pro dosažení lepší přesnosti je potřeba tento odpor trimovat.

5.3 Proudová reference využívající násobení beta

Další proudová reference nezávislá na kolísání napájecího napětí je popsána v této kapitole. Namísto umístění rezistoru na drain tranzistoru MOS je umístěn na stranu source (obr. 5.5a). Pokud budou proudy tekoucí tranzistory M_1 a M_2 stejné, platí

$$U_{GS1} = U_{GS2} + U_R = U_{GS2} + I_{REF} R. \quad (0.5)$$

Aby byly proudy tekoucí tranzistory M_1 a M_2 stejné, je do zapojení na obr. 5.5a přidáno proudové zrcadlo tvořené tranzistory M_3 a M_4 (obr. 5.5b). Výstupní proud je zrcadlen do vstupní větve. Výstupy U_{biasp} a U_{biasn} mohou sloužit k nastavení pracovního bodu dalších tranzistorů.

Uvedená rovnice 5.5 může platit pouze za podmínky $U_{GS1} > U_{GS2}$. Aby tato podmínka byla splněna, je tranzistor M_2 navržen s vyšším parametrem beta (β) ve srovnání s M_1

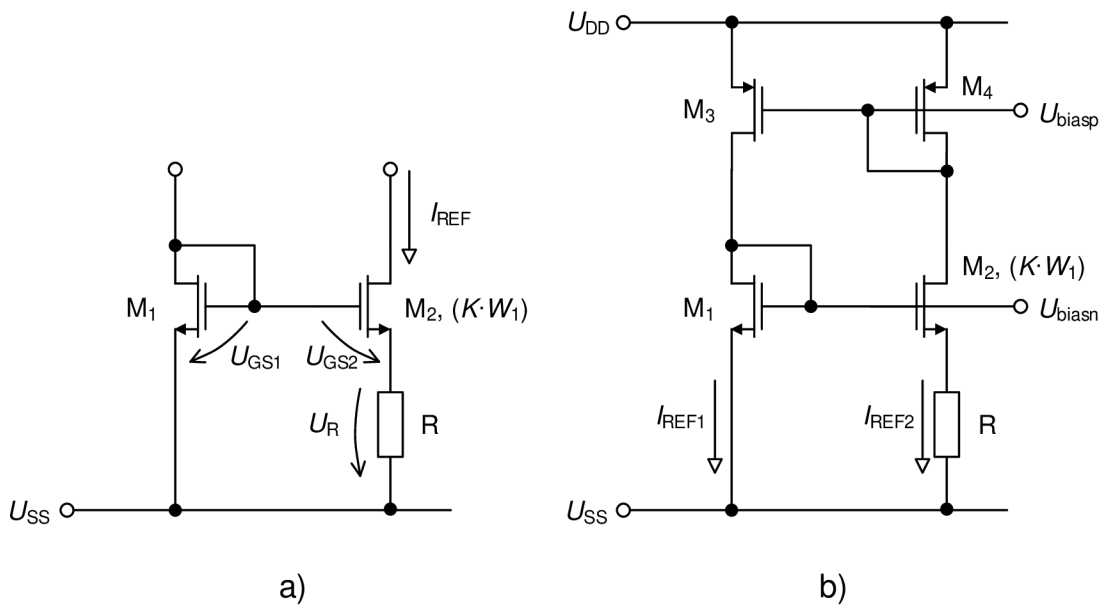
(odtud beta-násobící reference). Zvýšení parametru β (rovnice 3.9) lze jednoduše dosáhnout pomocí vyššího W_2 . Pro U_{GS} platí

$$U_{GS} = \sqrt{\frac{2I_D}{\beta}} + U_{TH0}, \quad (0.6)$$

kde $\beta = KP \cdot W/L$ a

$$\beta_2 = K \cdot \beta_1, \quad (0.7)$$

kde K je poměr W_2/W_1 (při stejném L).

Obr. 0.5: Proudová reference využívající násobení beta - a) jádro reference, b) obvodové řešení

V ideálním případě platí

$$I_{REF1} = I_{REF2} = I_{REF}, \quad (0.8)$$

Tato reference využívá kladné zpětné vazby. Přidaný rezistor R snižuje zesílení uzavřené smyčky (obvod s kladnou zpětnou vazbou může být stabilní, pouze pokud je zesílení uzavřené smyčky menší než jedna). Při zmenšování hodnoty rezistoru R se zvyšuje zesílení smyčky a obvod se může stát nestabilní. Jako příklad podmínek, kdy může obvod oscilovat je velká parazitní kapacita mezi source a bulk (source a zem) tranzistoru M_2 . Dochází ke snižování odporu mezi sourcem M_2 a zemí. Tento stav může nastat, pokud je rezistor R vyveden mimo čip (vzniká parazitní kapacita vstupního pinu atd.).

Pro transkonduktanci M_1 lze psát

$$g_{m1} = \frac{2I_{REF}}{U_{DS1,sat}} = \frac{2\Delta U_{DS}}{R \cdot U_{DS1,sat}} = \frac{2}{R} \left(1 - \frac{U_{DS2,sat}}{U_{DS1,sat}} \right). \quad (0.9)$$

Protože oběma tranzistory teče stejný proud, mají pouze jinou šířku kanálu W , platí poměr $U_{DS,sat}$ (saturační napětí – minimální napětí mezi drain a source, kdy je tranzistor v saturaci)

$$\frac{U_{DS2,sat}}{U_{DS1,sat}} = \sqrt{\frac{W_1}{W_2}} = \frac{1}{\sqrt{K}}. \quad (0.10)$$

Rovnici 5.9 lze přepsat

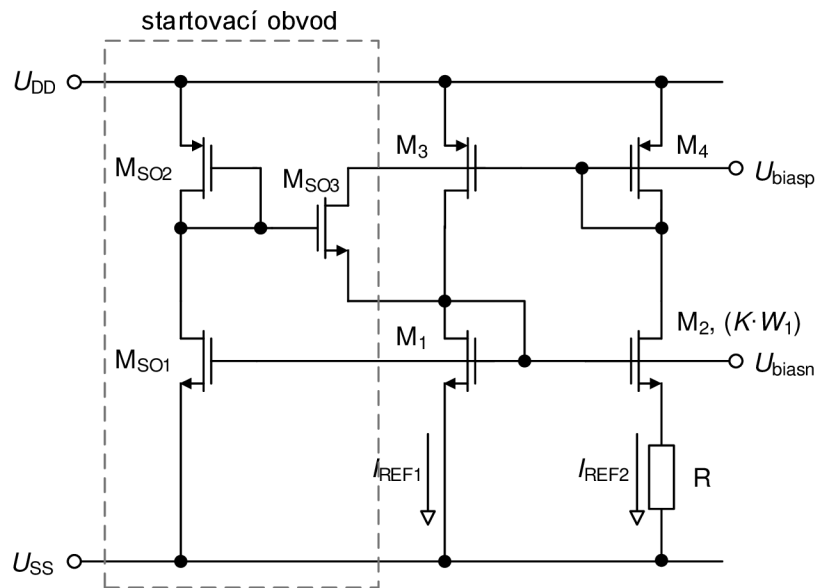
$$g_{m1} = \frac{2}{R} \left(1 - \frac{1}{\sqrt{K}} \right). \quad (0.11)$$

Transkonduktance g_{m1} závisí pouze na hodnotě rezistoru R a na poměru K . Všechny parametry procesu (KP, U_{TH0}, \dots) ze závislosti zmizí. To je velká výhoda tohoto zapojení. Ve zvláštním případě, kdy je parametr $K = 4$ je g_{m1} závislé pouze na rezistoru R

$$g_{m1} = \frac{1}{R}, \text{ pro } K = 4. \quad (0.12)$$

Z tohoto důvodu se tato reference také někdy nazývá reference s konstantním g_m .

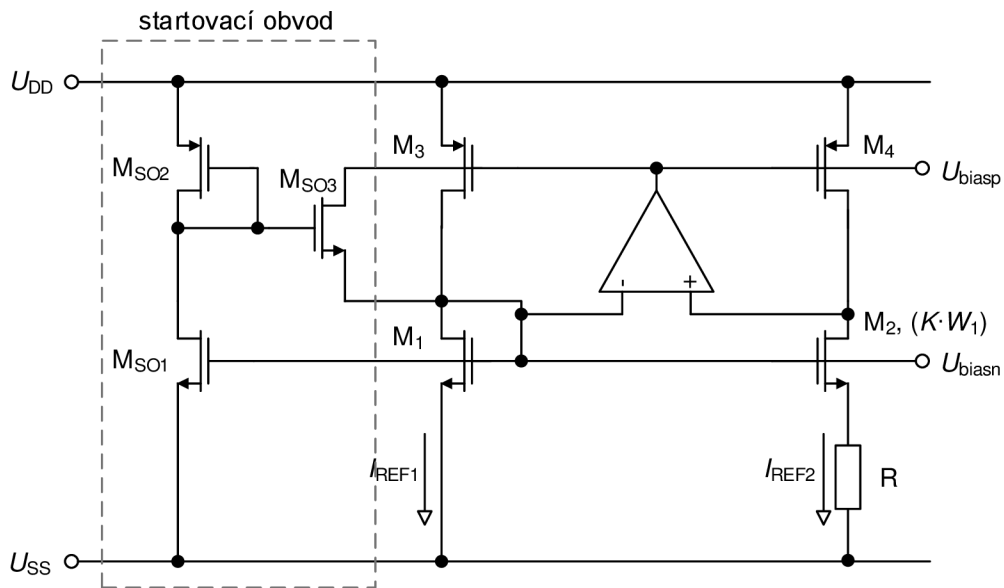
Stejně jako v proudové referenci popsané v předchozí kapitole i tato reference má dva možné pracovní body. Aby se obvod nacházel vždy v požadovaném pracovním bodě (druhý stav je, když jsou proudy nulové) je potřeba použít startovací obvod. Pokud je obvod v požadovaném pracovním bodě, neměl by startovací obvod nijak ovlivňovat jeho funkci. V případě, že je v nepožadovaném, donutí obvod přejít do požadovaného stavu. Na obr. 5.6 je možné řešení.

Obr. 0.6: Obvod proudové reference s přidaným startovacím obvodem

Pokud se obvod nachází v nepožadovaném stavu (gate M_1 , M_2 jsou na U_{SS} a M_3 , M_4 na U_{DD}) je činnost startovacího obvodu následující. Gate M_{SO1} je spojen s gate M_1 a M_2 – tyto tranzistory jsou uzavřeny, neprochází jimi žádný proud. Gate M_{SO2} se nachází někde mezi U_{DD} a $U_{DD} - U_{TH0}$. Tranzistor M_{SO3} , který se chová jako spínač NMOS, je sepnut a protéká jím malý proud z gate M_3 , M_4 (podprahový proud I_{DS4}) do gate M_1 , M_2 (podprahový proud I_{DS1}). Dochází ke snižování napětí na gate M_3 , M_4 a zvyšování napětí na gate M_1 , M_2 . Obvod přejde do požadovaného stavu. Současně se sníží napětí $U_{GS(SO3)}$ a tranzistor M_{SO3} se uzavře – startovací obvod už nijak neovlivňuje funkci referenčního obvodu.

Tím, že tranzistory M_1 a M_2 mají jiné napětí U_{DS} , dochází vlivem změny λ (kapitola 3.1.3) k chybě referenčního proudu. Rovnice 5.8 v reálném případě neplatí, I_{REF1} a I_{REF2} mají rozdílné hodnoty. Zajištěním stejného napětí U_{DS1} a U_{DS2} by bylo dosaženo vyššího výstupního odporu r_{o2} a tím k dosažení přesnějšího proudu I_{REF} . Zapojení splňující tuto podmínku je představeno na obr. 5.7.

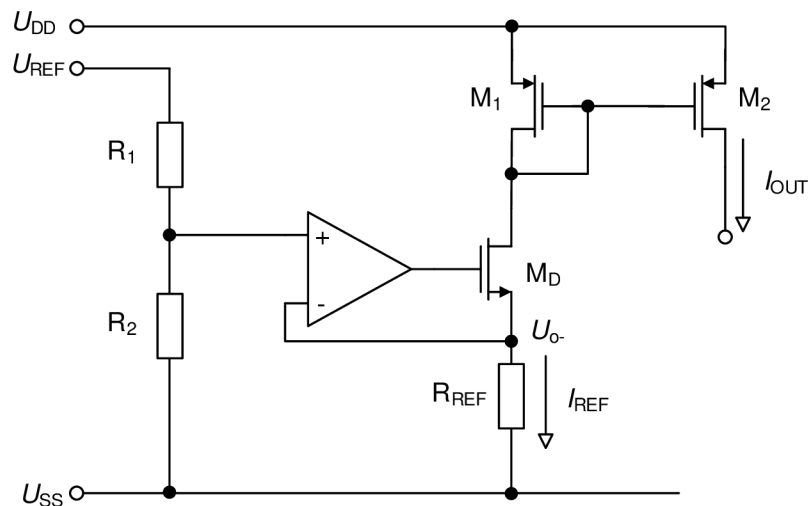

Obr. 0.7: Modifikace proudové reference s využitím diferenčního zesilovače

Do obvodu je přidán diferenční zesilovač a M_4 již není zapojený v diodové konfiguraci, čímž je umožněno nastavit napětí na drainu M_2 téměř v celém rozsahu (není dané jako $U_{DD} - U_{GS4}$). Vstupy diferenčního zesilovače jsou zapojeny na drain M_1 a M_2 , porovnávají a udržovány na stejném napětí. Výsledkem je vyšší výstupní odpor r_{o2} . Popis funkce lze názorně popsat na příkladu, kdy např. napětí na drainu M_2 (vstup +) je vyšší než na drainu M_1 (vstup -). Napětí na výstupu diferenčního zesilovače se zvýší a tranzistory M_3 a M_4 se přivřou. Klesne proud I_{REF2} a napětí na drainu M_2 . V první větvi také klesne proud I_{REF1} . Tranzistor M_1 je zapojen v diodové konfiguraci a v ideálním případě je na něm napětí nezávislé na protékajícím proudu (ve skutečnosti bude klesat, ale ne tolik, jako na M_2).

5.4 Proudová reference využívající referenčního napětí

Většina IO obsahuje napěťovou referenci, kterou lze využít pro generování různých referenčních proudů pro další součásti navrhovaného systému (operační zesilovače, komparátory, ...). Příklad proudové reference založené na přesném napětí je uveden na obr. 5.8.

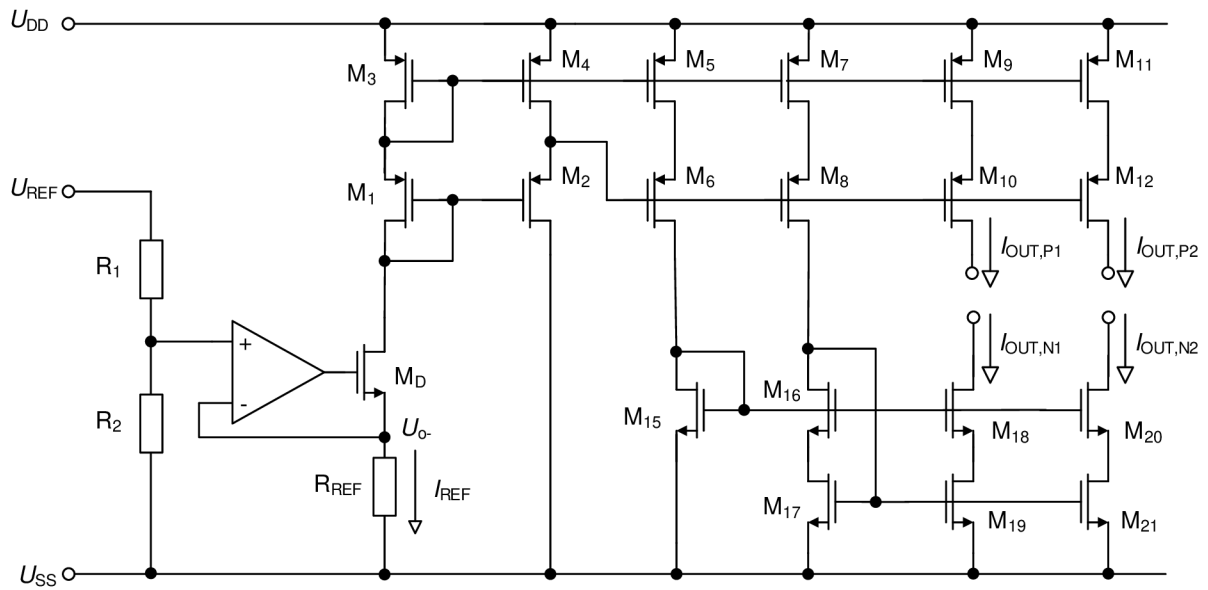
Obr. 0.8: Proudová reference využívající referenčního napětí

Zapojení se skládá z napěťového děliče, tvořeného odpory R_1 a R_2 . Jejich poměr lze realizovat s vysokou přesností (0,1% - kapitola 2.2.2.). Výstupní napětí děliče je přivedeno na operační zesilovač (vstup +), jehož druhý vstup je připojen na odpor R_{REF} a udržuje na tomto odporu pomocí řízení tranzistoru M_D konstantní napětí. Výsledný referenční proud je dán jako

$$I_{REF} = \frac{U_{O-}}{R_{REF}}. \quad (0.13)$$

Jak již bylo napsáno, obvod udržuje konstantní napětí U_{O-} . Přesná hodnota odporu R_{REF} je však nevyrobitelná a hodnota R_{REF} může mít odchylku až 20% (kapitola 2.2.2). Proto je nutné tento odpor trimovat (např. elektronicky). Napětí U_{O-} musí být zvoleno s ohledem na napěťový rozsah mezi U_{DD} a U_{SS} ve větvi R_{REF} . Volba také ovlivňuje velikost R_{REF} .

Obvod lze rozšířit pomocí proudových zrcadel tak, aby si návrhář na výstupu mohl nastavit libovolný počet proudových referencí (PMOS i NMOS) s libovolnými hodnotami referenčních proudů (zde je třeba si dát pozor na výstupní odpory dílčích tranzistorů – kapitola 4). Na obr. 5.9 je obvod z obr. 5.8 rozšířen o čtyři výstupní referenční proudy (PMOS a NMOS). Tyto proudy mají vysoký výstupní odpor a velký dynamický rozsah napětí, zajišťovaný pomocí proudových zrcadel probraných v kapitola 4.5 resp. 4.6.

Obr. 0.9: Proudová reference využívající referenčního napětí s více výstupy

U tohoto zapojení je kritický souběh tranzistorů NMOS a souběh tranzistorů PMOS v proudových zrcadlech. Také napěťová nesymetrie se projeví v celkové přesnosti výstupních proudů.

Translation

4 Current mirrors

Previous chapters dealt with basic technology of CMOS and basic operation of MOS transistors. However, this chapter will deal with circuits, namely current mirrors. Current mirrors have become a rather significant element in construction of analogue circuits. In integrated circuits, the current mirrors are very often used as a source of constant current or current repeater or as a substitution of high resistance resistors. Usually the high output resistance of current source is utilized when performing load resistor of the amplifier. In this setup the current source functions as an active load. Compared to simple high resistance resistor created by diffusion, the active load covers considerably smaller area on the chip and also shows smaller parasitic capacitance. Application of the active load allows for following things: realisation of low input power modes of active blocks of electronic circuits, reaching much higher gain in amplifiers, and finally in differential amplifiers it allows easy conversion from symmetrical output to asymmetrical one, which makes further connection of circuits very easy.

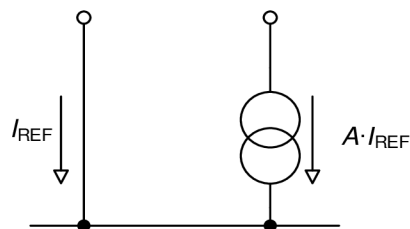

Fig. 4.1. Ideal Current Mirror Model

As shown in the figure the current mirror is, in its principle, source of current controlled by current. Ideal current mirror reflects the current regardless of direction of its flow. However, the real-life current mirror is not able to operate as ideal current source controlled by current. Gain can only be positive, output impedance, dynamic range and velocity have finite value. Furthermore, current flowing through control branch is not measured ideally (in order to fix this, the input impedance of this branch would need to be zero). Referential branch is realised by transistor in diode configuration.

4.1 Simple current mirror

Simple current mirror (fig. 4.2) consists of two transistors of the same type. Transistor M_1 is connected in diode configuration and the flowing current sets referential voltage V_{GS1} , i.e. it sets working point of the second transistor $M_2(V_{GS2})$. Both transistors need to operate in saturation region and currents flowing through them are given by equation 4.2. By altering these equations, ($KP_1 = KP_2$, $V_{GS1} = V_{GS2}$, $V_{TH1} = V_{TH2}$) we can determine relation for calculating output current.

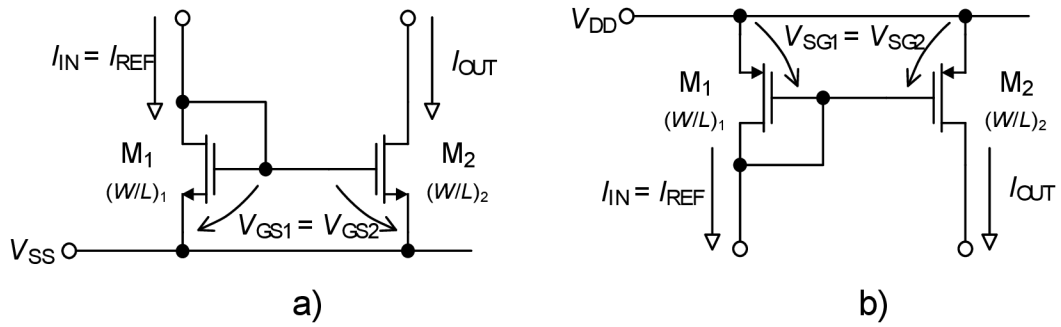

Fig. 4.2 Simple current mirror

$$\frac{I_{OUT}}{I_{IN}} = \frac{(W/L)_2}{(W/L)_1}. \quad (4.1)$$

This equation states that if the W/L ratio of transistor M_1 equals the W/L ratio of transistor M_2 , the currents flowing through them will be the same. Then if the W/L ratio of transistor M_2 is x -times larger than M_1 the output current will also be x -times larger than input current. Saturation current equals:

$$I_D = \frac{1}{2} KP \frac{W}{L} (V_{GS} - V_{TH})^2. \quad (4.2)$$

Parameter λ is neglected in this case ($\lambda = 0$, more in equation 3.18)

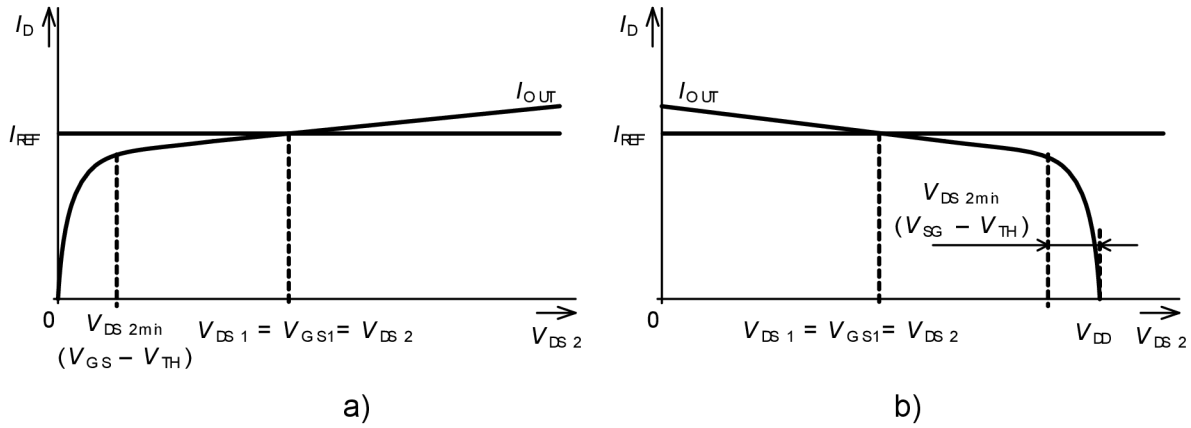

Fig. 4.3. Graphs showing input and output currents in dependence on voltage between drain and source electrodes of transistor a) NMOS and b) PMOS

In the figure 4.3 we can see the diagrams of input current (I_{REF}) and output current (I_{OUT}) for $(W/L)_1 = (W/L)_2$. We can see two important points on the diagram of I_{OUT} . First one is marked as V_{DS2min} . It is the minimal voltage, at which the M_2 transistor is in saturation region. If the voltage V_{DS2} drops below V_{DS2min} transistor M_2 is in linear region and does not operate as current mirror and output resistance r_{out} is low. Resistance r_{out} in saturation region is ideally infinite (I_{OUT} diagram would be parallel to x axis). However, the output resistance is finite and given.

$$r_{out} \cong \frac{1}{\lambda I_D}, \quad (4.3)$$

Second important point on the diagram of I_{OUT} is where $I_{REF} = I_{OUT}$ and $V_{DS1} = V_{GS1} = V_{DS2}$. At this point both transistors, M_1 and M_2 , have the same voltage on the drain electrode. Therefore, both transistors have the same operation conditions.

4.1.1 Design procedure

The procedure of designing simple current mirror is explained using following example. Task of this example is to design current mirror using NMOS transistors with following properties: output current $I_{OUT1} = 50 \mu\text{A}$, $I_{OUT2} = 100 \mu\text{A}$, $I_{OUT3} = 120 \mu\text{A}$ and dynamic range of I_{OUT} 0,3 – 5V. Associated task is to calculate R_{OUT} . Used technology is I2T100 and input current is $I_{IN} = 50 \mu\text{A}$.

In the beginning the designer draws complete diagram of the current mirror. Three output currents are required, therefore, there are three output transistors connected to NMOS transistor in diode setup, which sets the working point. Current flowing through output branch is set using resistor R_1 , however, other methods may be used, for example transistor in diode setup.

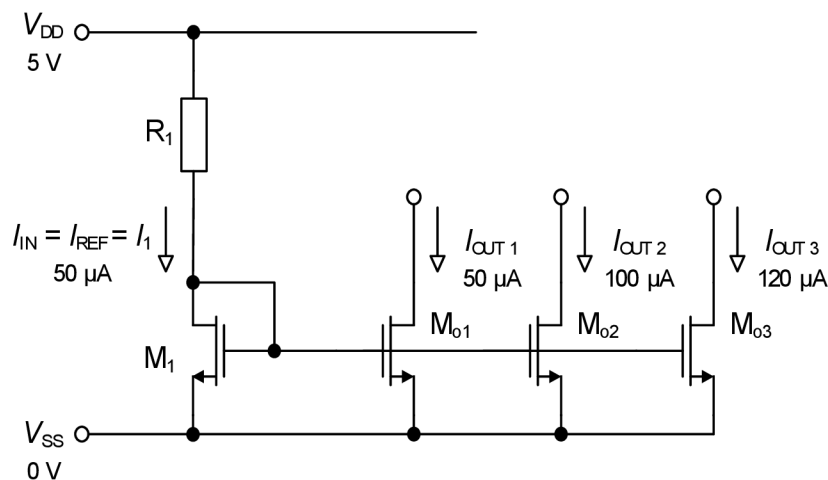

Fig. 4.4 Simple current mirror with multiple output currents

Resistor R_1 sets the value of input current I_{IN} . In order to calculate the value of this resistor, it is required to determine the voltage between gate and source electrodes. The value of the V_{GS1} is the same for all transistors, because they all share the conductor for

gate and source. This value is not given and must be decided. These transistors work in strong inversion (more in chapter 3.4.2.), and thus the difference ($V_{GS1} - V_{TH1}$) is chosen in range from 0,2V to 0,5V. This value then influences size of the transistor, noise properties, parasitical capacitances and most importantly minimal voltage required to reach saturation region (V_{DSmin}). In assignment there is required dynamical range from 0,3V to 5V. This means that in this case it is possible to choose difference ($V_{GS1} - V_{TH1}$) in range from 0,2V to 0,3V, which is used in this example. Then it is possible to calculate the value of R_1 resistor using Ohm's law.

$$R_1 = \frac{V_R}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - V_{GS1}}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - (V_{DS1min} + V_{TH1})}{I_{IN}} = \frac{5 - (0,3 + 0,77)}{50\mu} = 78,6k\Omega \quad (4.4)$$

Now it is possible to calculate dimensions $(W/L)_1$ of transistor M_1 using equation 4.2, that deals with saturation current. The equation needs to be transformed to calculate dimensions.

$$\left(\frac{W}{L}\right)_1 = \frac{2I_{IN}}{KP(V_{GS} - V_{TH})^2} = \frac{2 \cdot 50\mu}{96,3\mu(0,3)^2} = 11,5 \quad (4.5)$$

Using the same equation, it is simple to calculate dimensions of the remaining transistors, or more conveniently, the dimensions can be calculated thanks to the ratios of currents flowing through them (using equation 4.1.)

$$\frac{I_{OUT1}}{I_1} = \frac{(W/L)_{o1}}{(W/L)_1} \Rightarrow (W/L)_{o1} = \frac{I_{OUT1}}{I_1} (W/L)_1 = \frac{50\mu}{50\mu} \cdot 11,5 = 11,5 \quad (4.6)$$

$$\frac{I_{OUT2}}{I_1} = \frac{(W/L)_{o2}}{(W/L)_1} \Rightarrow (W/L)_{o2} = \frac{I_{OUT2}}{I_1} (W/L)_1 = \frac{100\mu}{50\mu} \cdot 11,5 = 23, \quad (4.7)$$

$$\frac{I_{OUT3}}{I_1} = \frac{(W/L)_{o3}}{(W/L)_1} \Rightarrow (W/L)_{o3} = \frac{I_{OUT3}}{I_1} (W/L)_1 = \frac{120\mu}{50\mu} \cdot 11,5 = 27,6. \quad (4.8)$$

Here the W/L ratios have been calculated, and now, in order to determine W, it is required to choose the value of L. Magnitude of this value influences size of the transistor and mainly output resistance r_{out} (see chapter 3.1.3.). In order to demonstrate this fact properly, the equations are calculated with L_{MIN} ($0,7 \mu m$).

$$\left(\frac{W}{L}\right)_{o1} = 11,5 \Rightarrow W_{o1} = L_{o1} \cdot 11,5 = 0,7 \cdot 11,5 = 8 \mu m, \quad (4.9)$$

$$\left(\frac{W}{L}\right)_{o2} = 23 \Rightarrow W_{o2} = L_{o2} \cdot 23 = 0,7 \cdot 23 = 16 \mu m, \quad (4.9)$$

$$\left(\frac{W}{L}\right)_{o3} = 27,6 \Rightarrow W_{o3} = L_{o3} \cdot 27,6 = 0,7 \cdot 27,6 = 19,3 \mu m. \quad (4.11)$$

From the chart of dependence of λ on L it is easy determine λ for the given L. Then $\lambda = 0.105 V^{-1}$. Output resistances of separate transistors will be:

$$r_{out1} = \frac{1}{\lambda I_{OUT1}} = \frac{1}{0,105 \cdot 50\mu} = 190 k\Omega \quad (4.12)$$

$$r_{out2} = \frac{1}{\lambda I_{OUT2}} = \frac{1}{0,105 \cdot 100\mu} = 95 k\Omega, \quad (4.13)$$

$$r_{out3} = \frac{1}{\lambda I_{OUT3}} = \frac{1}{0,105 \cdot 120\mu} = 79 k\Omega. \quad (4.14)$$

To demonstrate the importance of the L parameter, below are the very same equations, only now with L value changed to $L = 3 \mu m$ (in that case $\lambda = 0.02 V^{-1}$). Calculation procedures are the same as for L_{MIN} and therefore they are not written.

$$r_{out1} = \frac{1}{\lambda I_{OUT1}} = \frac{1}{0,02 \cdot 50\mu} = 997,5 k\Omega \quad (4.15)$$

$$r_{out2} = \frac{1}{\lambda I_{OUT2}} = \frac{1}{0,02 \cdot 100\mu} = 499 \text{ k}\Omega \quad (4.16)$$

$$r_{out3} = \frac{1}{\lambda I_{OUT3}} = \frac{1}{0,02 \cdot 120\mu} = 414,8 \text{ k}\Omega \quad (4.17)$$

Output resistance grew 5.25 times (ratio of λ_{Lmin}/λ_L).

An advantage of simple current mirror is broad dynamic range. On contrary, the disadvantage is low output resistance r_{out} , which is insufficient for most applications. Further increasing of L parameter does not deliver significant increase in r_{out} (with increasing L parameter, the λ decreases just slightly), but dimensions increase greatly. Because of this fact, a more complex circuit solution needs to be introduced, in order to increase output resistance.

4.2 Cascode current mirror

One of the possible ways of achieving greater output resistance is to create circuit as shown in fig. 4.5.

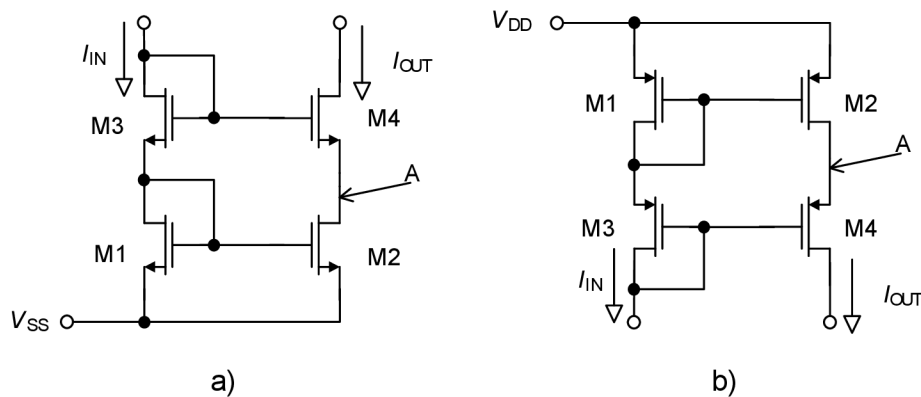

Fig. 4.5 Cascode current mirror constructed using a) NMOS b) PMOS transistors

M_2 and M_4 transistors are connected in cascode setup and in the output branch there are two transistors in diode setup (M_1 , M_3). M_1 and M_3 transistors set the working points of M_2 and M_4 . Just like in previous cases, if M_1 and M_2 transistors are the same, then the voltage V_{GS} will have the same magnitude and therefore the M_2 transistor will reflect current of M_1 transistor into the output branch. Output resistance of such current mirror is increased thanks

to utilization of cascode technique – transistor M_4 keeps the same voltage at point A. In the case of increasing voltage at this point (only for NMOS mirror, in case of PMOS mirror the voltage shall decrease), the V_{GS4} decreases and that causes the M_4 transistor to close to some extent. In order to achieve greatest possible output resistance, it is required for M_4 transistor to be highly sensitive to the change of output current at V_{GS} (g_m). As a result of this, the voltage at point A decreases back to its original value. After proper interpretation it is possible to calculate output resistance.

$$r_{out} = r_{ds4}(1 + g_{m4}r_{ds2}) + r_{ds2} \cdot \quad (4.18)$$

In case of transistors M_2 and M_4 being the same the formula is

$$r_{out} = g_{m4}r_{ds}^2 + 2r_{ds} \cong r_{ds}^2 g_{m4} \cdot \quad (4.19)$$

Typical output current diagram of cascode current mirror in dependence on output voltage V_{OUT} is shown in fig. 4.6.

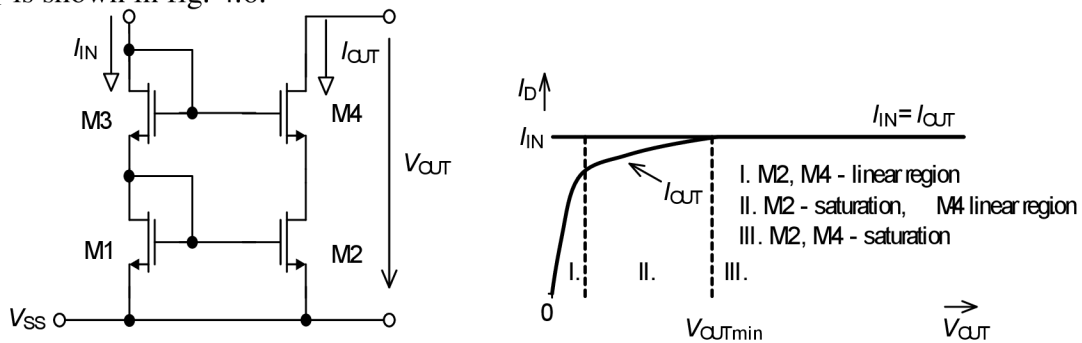

Fig. 4.6 Graph of output current through cascode current mirror depending on raising voltage V_{DS}

The output diagram can be divided into three parts. In the first part, where $V_{OUT} < 2V_{DSmin}$, both transistors (M_2 and M_4) are in linear region. With further increase of output voltage above the value of $2V_{DSmin}$ the transistor M_2 reaches saturation, while M_4 remains in linear region. After exceeding the value V_{OUTmin} both transistors reach saturation and maximal possible output resistance is achieved. Formula for V_{OUTmin} is

$$V_{OUTmin} = V_{GS1} + V_{GS3} - V_{GS4} + V_{DS4min} \cdot \quad (4.20)$$

In case, where difference between V_{GS} and V_{TH} is the same

$$V_{OUTmin} = V_{GS} + V_{DSmin} = V_{TH} + 2V_{DSmin}. \quad (4.21)$$

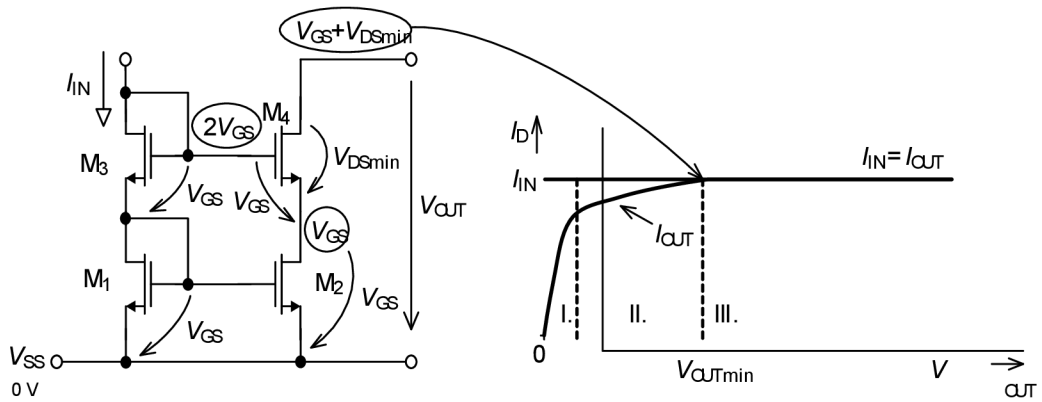

Fig. 4.7 Minimal output voltage of the Cascode current mirror

Compared to simple current mirror, the cascode current mirror has significantly greater output resistance. Its disadvantage is higher minimal output voltage in order to achieve maximal possible output resistance.

4.2.1. Design procedure

Design procedure of cascode current mirror is shown in following example. The task is to design cascode current mirror using PMOS transistors with output current $I_{OUT} = 100 \mu\text{A}$. Further task is to calculate R_1 , r_{out} , V_{OUTmin} . Used technology is I2T100. Input current $I_{IN} = 50 \mu\text{A}$.

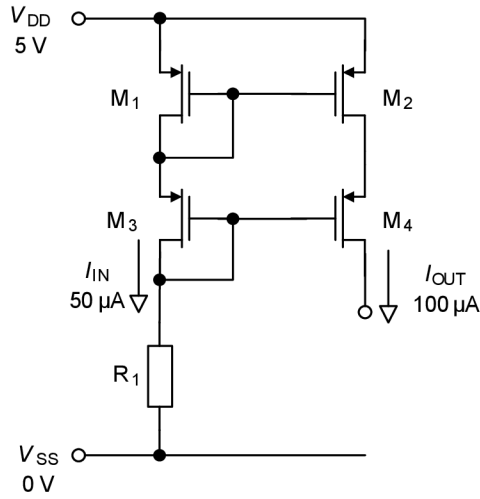

Fig. 4.8 Circuit diagram of Cascode current mirror

Resistor R_1 is used to set value of input current I_{IN} . In order to calculate the value of this resistor, firstly the voltage V_{GS1} must be decided. Since there is no specific requirement on V_{DSmin} ($V_{GS} - V_{TH}$), the value 0,25V is chosen. (limits 0,2V – 0,5V see chapter 3.4.2). With this voltage the high dynamic range will be achieved as well as high g_m and r_{out} . The disadvantage of such setup is the large size of transistors.

$$R_1 = \frac{V_R}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - V_{GS1} - V_{GS3}}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - 2(V_{DS13min} + V_{TH13})}{I_{IN}} \quad (4.22)$$

$$= \frac{5 - 2(0,25 + 1,01)}{50\mu} = 49,6 \text{ k}\Omega$$

V_{OUTmin} can be calculated thanks to known value V_{DSmin}

$$U_{OUTmin} = U_{TH} + 2U_{DSmin} = 1,01 + 2 \cdot 0,25 = 1,51 \text{ V}. \quad (4.23)$$

Now it is possible to calculate dimensions (W/L) of transistors M_1 and M_3 using equation 3.17 for current in saturation, namely width W. Then the length L is chosen to be 3 μm . This length is good compromise between magnitude of λ and transistor dimensions. (see chapter 3.1.3)

$$W_{1,3} = \frac{2I_{IN}L}{KP(V_{GS} - V_{TH})^2} = \frac{2 \cdot 50\mu \cdot 3\mu}{30\mu(0,25)^2} = 159,9 \mu\text{m} \quad (4.24)$$

Afterwards the dimensions of M_2 and M_4 are calculated using output and input currents ratio. Length is same for all transistors

$$\frac{I_{OUT}}{I_{IN}} = \frac{W_{2,4}}{W_{1,3}} \Rightarrow W_{2,4} = \frac{I_{OUT}}{I_{IN}} W_{1,3} = \frac{100\mu}{50\mu} \cdot 159,9\mu = 319,8 \mu m \quad (4.25)$$

Then it is necessary to determine r_{out} . For this g_m must be calculated using equation 3.21 (eventually 3.22 or 3.23):

$$g_m = \frac{2I_D}{V_{GS} - V_{TH}} = \frac{200\mu}{0,25} = 800 \mu S.$$

$$g_m = \frac{2I_D}{V_{GS} - V_{TH}} = \frac{200\mu}{0,25} = 800 \mu S \quad (4.26)$$

And also, output resistance of M_2 and M_4 transistors:

$$r_{ds2} = r_{ds4} = \frac{1}{\lambda I_{OUT}} = \frac{1}{0,015 \cdot 100\mu} = 666,6 k\Omega \quad (4.27)$$

And then:

$$r_{out} \cong r_{ds}^2 g_{m4} = 666,6k^2 \cdot 800\mu = 355 M\Omega \quad (4.28)$$

It is necessary to realise that these calculations do not consider change of threshold voltage of transistors M_3 and M_4 , which do not have common bulk and source, but instead they have source electrode on higher potential (see chapter 3.1.1). There will be smaller voltage on resistor R_1 than what value which has been calculated with, (equation 4.22) and input current will be slightly smaller than required $50 \mu A$. However, it is easier for the designer to calculate the result with V_{TH0} (threshold voltage for transistor with common source and bulk) and afterwards adjust R_1 resistor in design software based on the simulation, rather than precisely calculate changes of threshold voltage.

4.3 Wilson current mirror

Another possible way of increasing output resistance of a current mirror is to use Wilson current mirror. Diagram of such current mirror is shown in figure 4.9.

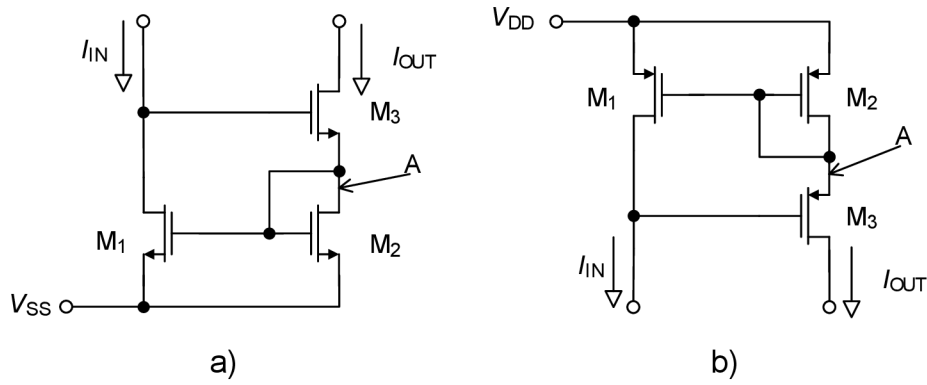

Fig. 4.9 Wilson current mirror constructed using a) NMOS b) PMOS transistors

Wilson current mirror consists of three MOS transistors connected in similar way as in cascode current mirror. M_3 transistor creates feedback in the circuit, which keeps constant voltage at point A (and thus also current flowing through M_2). So, for example if there is an increase in voltage at point A in the figure 4.9a, there will also be increase of $V_{GS1} = V_{GS2}$, and also in input and output currents. M_1 transistor then opens more and decreases voltage on drain electrode, at the same time voltage V_{GS3} of M_3 transistor is decreased and this transistor closes and as a result voltage at point A is decreased. It is required for all transistors to be in saturation. The combination of transistors M_1 and M_0 (or eventually resistor R_0) works as amplifier (figure 4.10) which amplifies any changes at point A. In order to achieve greatest possible output resistance, this amplification must be as high as possible. From following chapters there is formula to determine amplification of the beforementioned transistor combination.

$$A = g_{m1}R_{L01} = g_{m1}(r_{ds1} \parallel R_0) \quad (4.29)$$

In this instance the R_{L01} parameter is resistance in the node to which the drain electrode of M_1 transistor is connected. In order to achieve greatest possible output resistance, it is required to have greatest possible parameters R_{L01} and g_{m1} . In Wilson setup of current mirror, the output resistance is directly proportional to R_0 (eventually M_0), unlike simple or cascode one, where the output resistance is independent of this parameter.

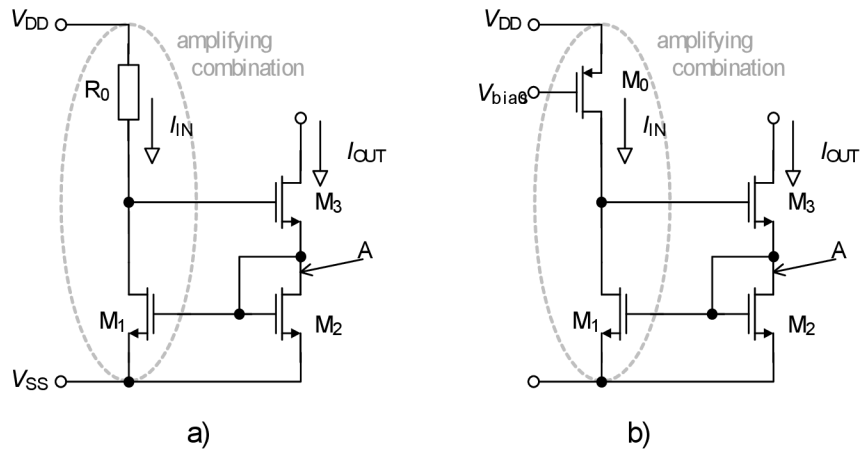

Fig. 4.10 Wilson current mirror with a) resistor R_0 b) transistor M_0

For output resistance there is formula

$$r_{out} \cong r_{ds3} [1 + g_{m1} (r_{ds1} \parallel R_0)] \quad (4.30)$$

It is worth mentioning that this formula has undergone certain simplification. Some parts of the full equation are left out because they do not influence the overall value of output resistance. Output resistance of Wilson current mirror are comparable to the cascode one.

Main disadvantage of cascode current mirror is low output dynamic range (see equation 4.21). For Wilson current mirror is given by following formula, in case when transistors M_2 and M_3 are in saturation.

$$V_{OUTmin} = V_{GS2} + V_{DS3min} = V_{TH} + 2V_{DSmin} \quad (4.31)$$

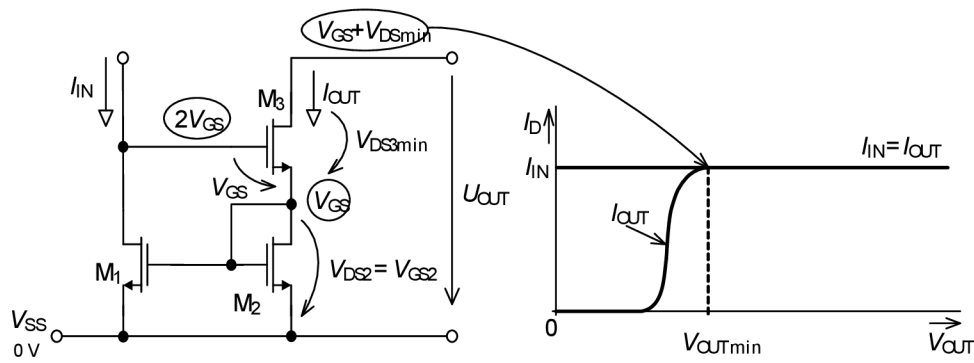

Fig. 4.11 Minimal output voltage of Wilson current mirror

Figure 4.11 shows diagram of output current in dependence of increasing output voltage. In the first segment the current behaves like it would do in diode. This is caused by diode setup of transistor M_2 , located in the output branch.

With Wilson current mirror it is possible to reach high output resistance. Drawback of this current mirror is the limitation of output dynamic range. Another drawback is that in the mirror consisting of M_2 and M_4 (see figure 4.11) there is different voltage V_{DS} on these transistors. Because of that there is systematic error of output current (because of the final value of output resistance – see fig. 4.3).

4.3.1 Design procedure

Design procedure of Wilson current mirror is shown in the following example. The task is to design Wilson current mirror (fig. 4.10a) using transistors NMOS with output current $I_{OUT} = 100 \mu\text{A}$. An associated task is to calculate R_0 , r_{out} , V_{OUTmin} . Technology I2T100 is used and input current equals $I_{IN} = 50 \mu\text{A}$.

The value of the input current I_{IN} is set by resistor R_0 . In order to calculate the value of the resistor, it is firstly required to determine voltages V_{GS2} and V_{GS3} . When not considering changes of threshold voltage V_{TH3} (different potential on bulk and source electrodes), the voltages V_{GS2} and V_{GS3} will have the same value. Since there is no specific requirement of parameter V_{DSmin} (equals $V_{GS} - V_{TH}$) it is decided to be 0,25V (limits are 0,2V – 0,5V see chapter 3.4.2). With this voltage high dynamic range, high g_m and r_{out} will be achieved (due to V_{OUTmin}). This setup has the disadvantage of having large dimensions of transistor.

$$R_1 = \frac{V_R}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - V_{GS3} - V_{GS2}}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - 2(V_{DS2,3min} + V_{TH2,3})}{I_{IN}}$$

$$= \frac{5 - 2(0,25 + 0,77)}{50\mu} = 59,2 \text{ k}\Omega .$$

$$\begin{aligned} R_1 &= \frac{V_R}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - V_{GS3} - V_{GS2}}{I_{IN}} = \frac{V_{DD} - 2(V_{DS2,3min} + V_{TH2,3})}{I_{IN}} \\ &= \frac{5 - 2(0,25 + 0,77)}{50\mu} = 59,2 \text{ k}\Omega . \end{aligned} \quad 4.32$$

From known value V_{DSmin} the parameter U_{OUTmin} is calculated.

$$V_{OUTmin} = V_{TH} + 2V_{DSmin} = 0,77 + 2 \cdot 0,25 = 1,27 \text{ V} \quad 4.33$$

Now the dimensions(W/L) of the transistor M_1 can be calculated. For this the formula for calculating current in saturation is transposed to calculate width W. Length of channel is chosen as $3\mu\text{m}$. This Length is a good compromise between magnitude of λ and dimensions of transistor (see chapter 3.1.3)

$$W_1 = \frac{2I_{IN}L}{KP(V_{GS} - V_{TH})^2} = \frac{2 \cdot 50\mu \cdot 3\mu}{96,3\mu(0,25)^2} = 49,8 \mu\text{m} \quad (4.34)$$

Using the ratio of input and output currents the dimensions of transistors M_2 and M_3 can now be calculated. Length L is same for all transistors.

$$\frac{I_{OUT}}{I_{IN}} = \frac{W_{2,3}}{W_1} \Rightarrow W_{2,3} = \frac{I_{OUT}}{I_{IN}} W_1 = \frac{100\mu}{50\mu} \cdot 49,8\mu = 99,6 \mu\text{m} \quad (4.34)$$

Now the calculation of r_{out} remains. This requires calculation of g_{m1} using equation 3.21 (eventually 3.22 or 3.23)

$$g_{m1} = \frac{2I_D}{V_{GS} - V_{TH}} = \frac{100\mu}{0,25} = 400 \mu\text{S} \quad 4.36$$

Output resistance of M_3 transistor then equals

$$r_{ds3} = \frac{1}{\lambda I_{OUT}} = \frac{1}{0,02 \cdot 100\mu} = 500 \text{ k}\Omega \quad (4.37)$$

And r_{ds1} equals

$$r_{ds1} = \frac{1}{\lambda I_{IN}} = \frac{1}{0,02 \cdot 50\mu} = 1 \text{ M}\Omega. \quad (4.38)$$

Output resistance equals

$$\begin{aligned} r_{out} &\cong r_{ds3} [1 + g_{m1}(r_{ds1} \parallel R_0)] = 500k \left[1 + 400\mu \left(\frac{1M \cdot 59,2k}{1M + 59,2k} \right) \right] \\ &= 11 \text{ M}\Omega. \end{aligned} \quad (4.39)$$

One possible way of increasing output resistance is to use M_0 transistor (see fig. 4.10) instead of R_0 resistor. This transistor has much greater output resistance than R_0 – it is connected as output of simple current mirror with resistivity in hundreds of $k\Omega$ (see chapter 4.1).

4.4 Modified Wilson current mirror

In Figure Fig. 4.12 there is an example of modified Wilson current mirror used to eliminate systematic error caused by different voltage V_{DS} of transistors M_1 and M_2 . This error is being eliminated by introducing an additional transistor M_4 . Voltage V_{GS} If this transistor compensates for the same voltage of the transistor M_3 .

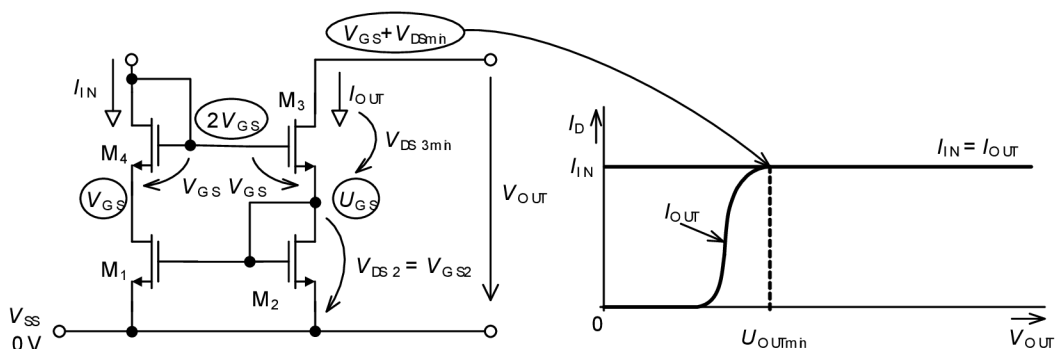

Fig. 4.12 Modified Wilson Current Mirror

In this case the voltage V_{DS} of M_1 transistor is dependent as following:

$$U_{DS1} = U_{GS2} + U_{GS3} - U_{GS4} \quad (4.44)$$

If the M_3 and M_4 transistors have same value of $(V_{GS} - U_{TH})$, the equation can be simplified to the following form:

$$U_{DS1} = U_{GS2} = U_{DS2} \quad (4.45)$$

The additional transistor M_4 slightly changes the output resistance of the current mirror. The M_4 transistor is implemented in the circuit in diode configuration and adds the resistance $1/g_{m4}$ in series with M_0 (eventually R_0 – resistance in the reference branch – see fig. 4.10). There is equation to calculate resistance of the node of amplifier (node between drain of the M_1 transistor and source of the M_3 transistor):

$$R_{L01} = r_{ds1} \parallel \left(R_0 + \frac{1}{g_{m4}} \right) \quad (4.46)$$

And then the output resistance of the current mirror r_{out} can be calculated:

$$r_{out} \cong r_{ds3} \frac{g_{m3}}{g_{m2}} g_{m1} R_{L01} \frac{R_0 g_{m3}}{1 + R_0 g_{m3}} \quad (4.47)$$

Modified Wilson current mirror can be used to eliminate the disadvantage of having different voltages V_{DS} of the transistors M_1 and M_2 . Nevertheless, this modification does not resolve the reduction of dynamic output range.

4.4.1 Design Procedure

Procedure of designing a Modified Wilson current mirror is the same as designing an unmodified one. The additional task in this case is to calculate the dimensions of the M_4 transistor and recalculate the output resistance r_{out} . If the difference $(V_{GS} - V_{TH})$ of transistors M_1 and M_4 is the same, they will have the same W/L ratio as well.

4.5 Modified cascode current mirror

As demonstrated with Wilson current mirror (equation 4.31) and Cascode current mirror (equation 4.21), when increasing output resistance of current mirror there is reduction in dynamic range of output signal (area of output voltages with all transistors in saturation). However, very often this parameter is one of the key parameters of current mirror. Therefore, it is required to ensure high output voltage range, with high output resistance, whilst preserving means of correcting systematic error of output current. Requirements on design of current reference can sometimes be ambiguous and it is the designer's task to evaluate all possibilities and find the best compromise of the key parameters.

Chapter 4.2, which dealt with normal cascode current mirror, states that high output resistance of cascode configuration is ensured when both cascode transistors operate in saturation region. When this condition is met it is possible to calculate minimal output voltage of current mirror with NMOS transistors:

$$U_{OUTmin} = U_{GS} + U_{DSmin} = U_{TH} + 2U_{DSmin}. \quad (4.48)$$

It is required to lower the minimal output voltage to the value:

$$U_{OUTmin} = 2U_{DSmin} \quad (4.49)$$

One of the possible solutions:

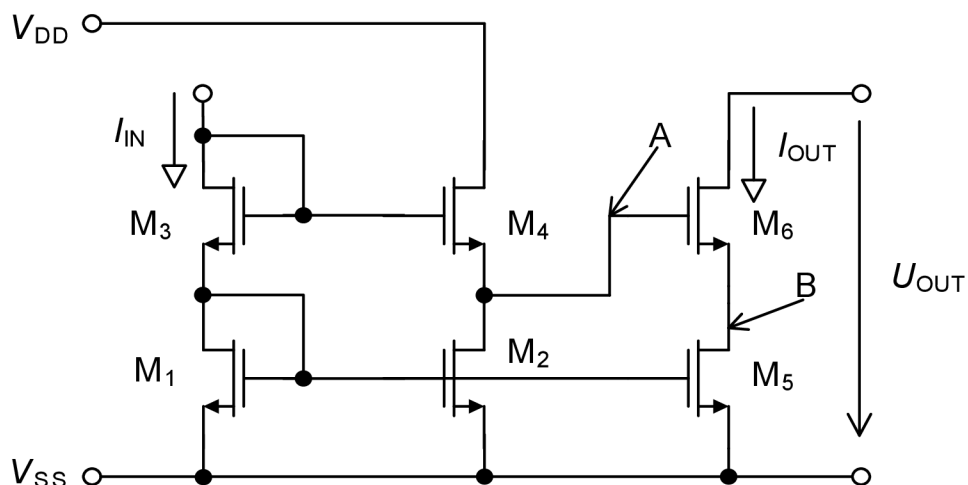

Fig. 4.13 Modified Cascode Current Mirror

The required function has a condition and that is to retain voltage V_{DS5min} at point B. On gate of the M_3 transistor is constant voltage $V_{GS} - V_{DSmin}$. When considering usual cascode current mirror, there was voltage V_{GS} at point A. However, in this case the circuit shall be reconfigured in order to have voltage $V_{GS} - V_{DSmin}$ at this point. Voltage between gate and source electrodes of the M_3 transistor can be calculated using following formula:

$$U_{GS3} = U_{GS4} + U_{DS5min} \quad (4.50)$$

If all the transistors are designed for the same voltage V_{DSmin} :

$$\left(\frac{W}{L}\right)_3 = \frac{1}{4} \left(\frac{W}{L}\right)_{1,2,4} \quad (4.51)$$

If transistors M_5 and M_6 are the same, it can be calculated:

$$r_{out} = g_{m6}r_{ds}^2 + 2r_{ds} \cong r_{ds}^2 g_{m6} \quad (4.52)$$

Voltage ratios in the circuit and usual behaviour of output current in dependence on output voltage can be seen in fig. 4.14.

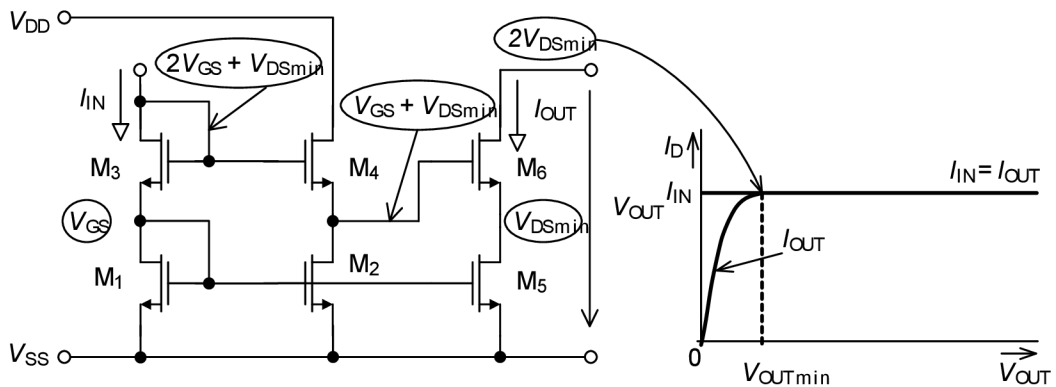

Fig. 4.14 Minimal output voltage and expected output current of Modified Cascode Current Mirror

There is a disadvantage to this configuration and that is the fact that the M_1 and M_5 transistors have different voltage V_{DS} and the current flowing through the M_1 transistor is reflected with an error (see chapter 4.1).

$$I_{ref} = \frac{U_{DD} - U_{GS1}}{R_1} \quad (5.1)$$

This current flows through the transistor M_1 connected in diode configuration, which then produces control voltage of the M_2 transistor, which then reflect this current into the output branch.

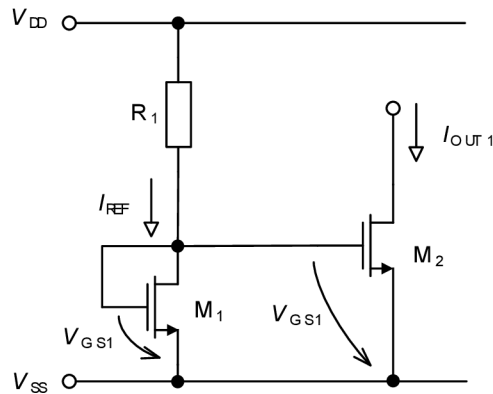

Fig. 5.1 Simple current reference

Basic principle utilized in this method, using Ohm's Law, is simple and is described in chapter 4.1. However, the accuracy of the output current is insufficient, because it is based on the accuracy of all values mentioned in the equation 5.1. The fluctuation of the source voltage V_{DD} is usually considered to be $\pm 10\%$, the accuracy of the resistor realisation on the chip is considered $\pm 20\%$. The voltage V_{GS} is directly dependant on the parameters of the MOS transistor (KP , V_{TH0} ...). These parameters can have deviation up to $\pm 20\%$ due to imperfections in the production process. Another factor highly influencing accuracy is thermal dependence.

5.2 Current reference independent of source voltage

In the figure Fig 5.2b there is a diagram of current reference that is almost independent of the source voltage. This circuit is often called self-biased. Basis for this current reference is divided from regulated cascode current mirror (see figure 5.2a). This current utilizes the negative feedback (transistors M_1 and M_2) to stabilize the output current I_{OUT} by following means. When the output current I_{OUT} raises the voltage V_{DSMR} (voltage at point A) raises as well. This consequently causes the voltage U_{GS1} to raise, which then causes the transistor to open more (whilst keeping the current I_{DM3} constant). Voltage at the point B then decreases,

as well as U_{GS2} and then the transistor M_2 closes and by that it lowers the current I_{D2} and I_{OUT} as well. This current mirror has the advantage of having high output resistance r_{out} .

$$r_{out} = g_{m1}g_{m2}(r_{o1}\parallel r_{o3})r_{o2}r_{oMR}. \quad (5.2)$$

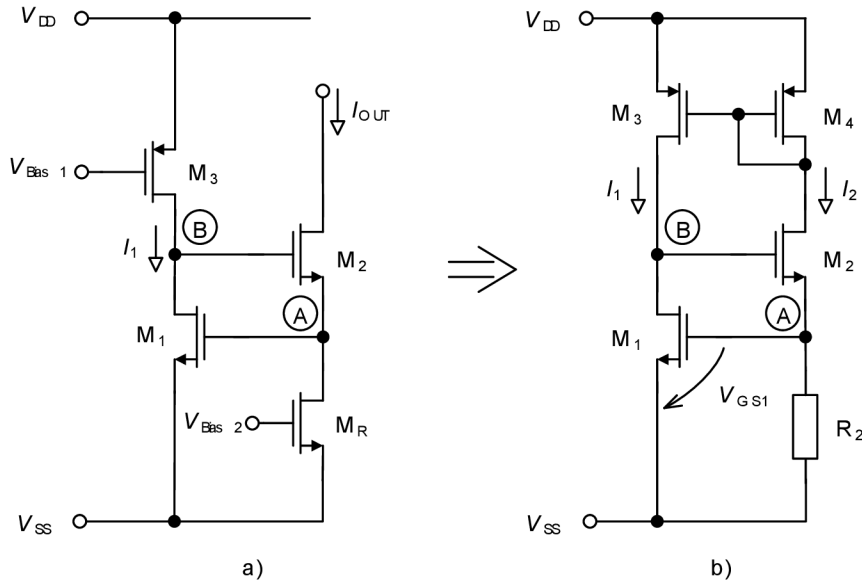

Fig. 5.2 a) Circuit of a current mirror with regulated cascode b) current reference independent of source voltage

It is possible to create current reference circuit capable of generating current, which is almost independent of the source voltage (fluctuation $\pm 10\%$), by modifying the circuit of the regulated cascode according to the figure 5.2b. This behaviour is caused by the M_2 and M_3 transistors and namely their high output impedance, capable of absorbing changes in source voltage ΔU_{DS} without any significant changes in the currents in separate branches. In other words, with changes of voltage V_{GS} the current I_D remains the same (this is achieved when $r_{out} = \infty$). On contrary the voltages V_{DS1} and V_{DS4} can not change arbitrarily. The M_1 transistor has two voltages (V_{GS1} and V_{GS2}) on the drain terminal (point B) and the M_2 transistor has one voltage V_{GS} under the voltage V_{DD} . This means that any changes in the source voltage have to be absorbed by the output resistance of the transistors M_2 and M_3 .

If the W/L ratios of the transistors M_3 and M_4 are equal, then the current in both branches are equal ($I_1 = I_2$). In order to set the current of the output branch of the current mirror a resistor R_2 can be used.

$$I_2 = \frac{U_{R2}}{R_2} \quad (5.3)$$

The voltage V_{R2} is the same as the voltage V_{GS1}

$$U_{GS1} = R_2 I_2 = U_{TH1} + \sqrt{\frac{2I_1 L_1}{KP \cdot W_1}} \quad (5.4)$$

Since all transistors in the circuit operate in the saturation region, the voltage V_{GS1} can be obtained from the equation for computing current in saturation (equation 3.17). The dimensions can also be obtained from the same equation. The currents I_1 and I_2 are usually chosen by the designer himself, regarding the desired parameters of the current reference (such as power consumption, dimensions of the components etc.).

The simultaneous equations 5.3 and 5.4 have two possible solutions. Solutions of this nonlinear system is realised graphically in the figure Fig.5.3. Two possible results can be seen there, marked by points A and B. The result at point B works with zero current I and zero voltage V_{GS} . Point A is a desired operating point. However, in real situation it is not predefined at what state the circuit will be after connecting the circuit to the source. To compensate this fact and to ensure that the circuit is always operating in the point A, it is required to add starting circuit.

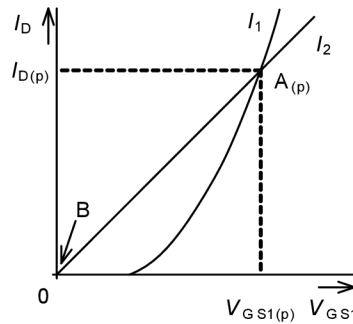

Fig. 5.3 Operating points of the current reference

$$U_{GS1} = U_{GS2} + U_R = U_{GS2} + I_{REF}R \quad (5.5)$$

To ensure the equality of the current flowing through the transistors M_1 and M_2 a current mirror realised by the transistors M_3 and M_4 is added to the circuit (figure Fig.5.5b). The output current is reflected into the output branch. The outputs V_{biasp} and V_{biasn} may serve the purpose of setting the operating points of further transistors.

The equation 5.5 is valid only if the condition $V_{GS1} > V_{GS2}$ is met. To achieve this the M_1 transistor is designed with higher parameter beta compared to that of the transistor M_2 (this is the reason for naming this method multiplication of beta). Increasing the parameter (equation 3.9) can be easily achieved by increasing the W_2 .

$$U_{GS} = \sqrt{\frac{2I_D}{\beta}} + U_{TH0} \quad (5.6)$$

In this equation $\beta = KP \cdot W/L$ and

$$\beta_2 = K \cdot \beta_1, \quad (5.7)$$

In this case the K is ratio of W_2/W_1 (with keeping the L constant).

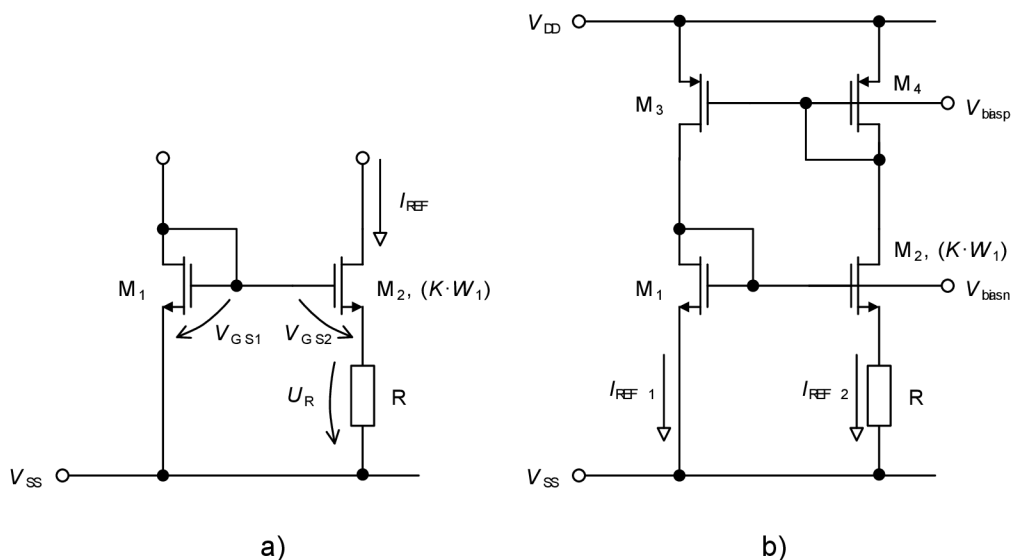

Fig. 5.5 Current reference using the beta multiplication a) principle of the reference, b) solution circuit

In the ideal situation following statement is true:

$$I_{REF1} = I_{REF2} = I_{REF} \quad (5.8)$$

This current reference circuit utilizes the positive feedback. The additional resistor R reduces the closed loop amplification (positive feedback circuit can only be stable when its closed loop amplification is lower than 1) When decreasing the value of the resistor R, the closed loop amplification is increasing, and this may result in the circuit becoming unstable. An example of the conditions, when the circuit oscillates, is large parasite capacitance between source and bulk terminals of the M₂ transistor. In this case, the resistance between source terminal of the M₂ transistor and the ground is decreasing. This can occur when the resistor R is not on the same circuit board with the rest of the circuit.

For the calculation of the transconductance of the M₁ the following equation is true

$$g_{m1} = \frac{2I_{REF}}{U_{DS1,sat}} = \frac{2\Delta U_{DS}}{R \cdot U_{DS1,sat}} = \frac{2}{R} \left(1 - \frac{U_{DS2,sat}}{U_{DS1,sat}} \right) \quad (5.9)$$

Since the same current flows through both transistors, they only differ in the width of the channel W, the ratio V_{DSat} applies (saturation voltage – minimal value of the voltage between the drain and source terminal to obtain saturation of the transistor).

$$\frac{U_{DS2,sat}}{U_{DS1,sat}} = \sqrt{\frac{W_1}{W_2}} = \frac{1}{\sqrt{K}} \quad (5.10)$$

The equation can then be rewritten

$$g_{m1} = \frac{2}{R} \left(1 - \frac{1}{\sqrt{K}} \right) \quad (5.11)$$

The transconductance g_{m1} depends only on the value of the resistor R and the ratio K. All parameters of the process (KP, V_{TH} ...) disappear from the dependence. This is the undisputed advantage of this configuration. There is also a special case where the g_{m1} is only depend on the resistor R, and that is when the parameter $K = 4$. In that case:

$$g_{m1} = \frac{1}{R} \quad (5.12)$$

This current reference is sometimes called a constant g_m current reference because of this. Same as the previous type of a current reference, this reference also has two possible operating points. And same as the previous case it is required to utilize the starting circuit in order to ensure the proper operating point (the other operating state occurs when the currents are zero). If the circuit is operating in the desired operating state, the starting circuit should not influence its function in any way. If the circuit is not operating in the desired operating state, the starting circuit forces it to change into the desired operating state. Figure 5.6 shows a possible solution.

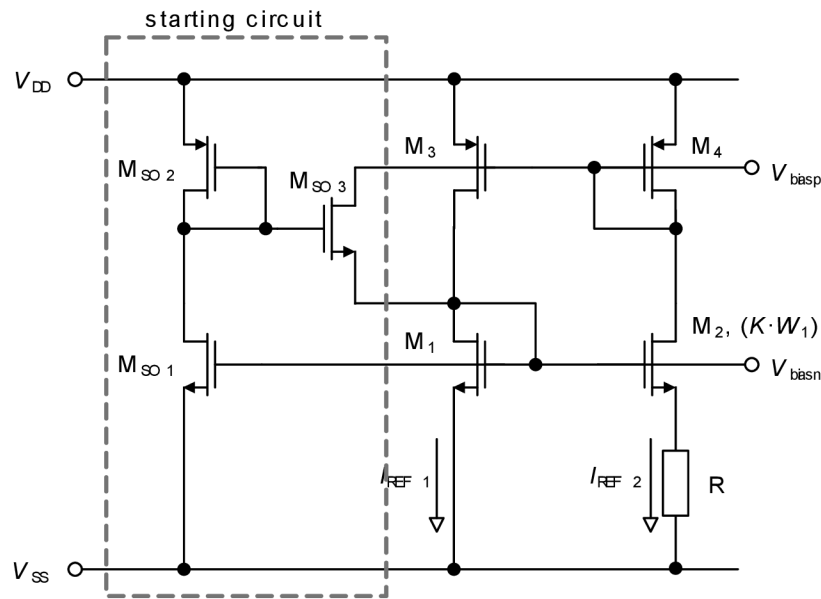

Fig. 5.6 Current reference circuit with starting circuit

If the circuit is not in the desired operating state (gate of the M_1 , M_2 are powered by V_{SS} and the M_3 , M_4 by V_{DD}) the operation of the starting circuit is following. The gate terminal of the M_{SO1} is connected to the M_1 and M_2 transistors – these transistors are closed and thus no current flows through it. Gate of the M_{SC2} is located somewhere between V_{DD} and $V_{DD} - V_{TH0}$. The transistor M_{SC3} operates as a NMOS switch. When it is switched on a very small current from the gate of the M_3 and M_4 transistor flows through it into the gate terminal of the M_1 and M_2 transistors. Decrease of the voltage on the gate terminals of the M_3 and M_4 transistors is taking place alongside an increase on the gate terminals of the M_1 and M_2 transistors. Then the circuit transits into the desired state. Consequently, the $V_{GS(SC3)}$ voltage decreases as well and the transistor closes – starting circuit does not influence function of the reference circuit.

Since the transistors M_1 and M_2 have different voltage V_{DS} there is an error of the reference current due to the change λ (see chapter 3.1.3). Therefore, the equation 5.8 does not apply in real conditions, because the currents I_{REF1} and I_{REF2} have different values. If the voltages V_{DS1} and V_{DS2} would have the same value, the higher output resistance r_{o2} could be achieved a that would lead to achieve more precise reference current I_{REF} . In the figure Fig. 5.7 there is configuration of a current reference meeting these conditions.

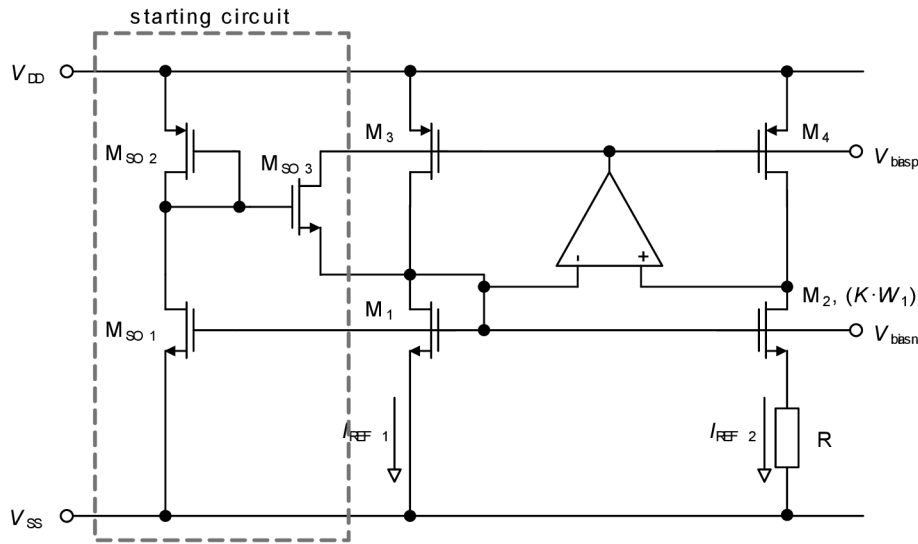

Fig. 5.7 Modified current reference utilizing differential amplifier

There are two additions into the circuit: differential amplifier and a transistor M_4 not connected in the diode configuration, which allows for the tuning of the voltage on the drain terminal of the M_2 transistor in almost whole range (which is not given by the $V_{DD} - V_{GS4}$). Inputs of the differential amplifier are connected to drains of the M_1 and M_2 transistors. These are being compared and kept on the same voltage level. This result in higher output resistance r_{o2} . This configuration can for example function as following. The voltage on the drain terminal of the M_2 transistor (input +) is higher than that forcing on the drain terminal of the M_1 transistor (input -). Voltage on the differential amplifier increases and the transistors M_3 and M_4 close a little. Then the I_{REF2} current and drain voltage of the M_2 transistor decreases. The current I_{REF2} , located in the first branch, also decreases. The M_1 transistor is presented in the diode configuration and ideally there is voltage completely independent on the current flowing through it (in real scenario it will decrease as well, but not to such extent as on the M_2 transistor).

5.4 Current reference using the referential voltage

Most of the Integrated circuits includes the voltage reference, which can be used for generating referential currents for the other parts of the designed system (example being operational amplifiers or comparators). An example of such current reference based accurate source voltage is shown of figure Fig 5.8.

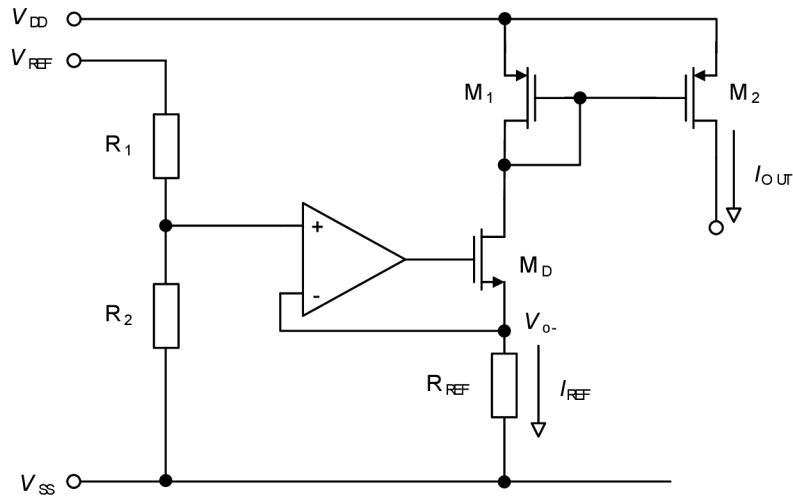

Fig. 5.8 Current reference utilizing referential voltage

This connection consists of voltage divider, realised using resistors R_1 and R_2 . Their ratio may be realised with high accuracy (0,1% - see chapter 2.2.2). Output voltage of the divider is then brought to the + terminal of the operational amplifier. The other input node of the amplifier is connected to the resistor R_{REF} and is used to keep a constant value of the control voltage on this resistor, by controlling the transistor M_D . The resulting referential current can be calculated employing the following formula.

$$I_{REF} = \frac{U_{O-}}{R_{REF}}. \quad (5.13)$$

As stated before, the circuit keeps a constant value of voltage V_{o-} . Accurate value of the R_{REF} resistor is hard to realise and can have deviation of up to 20% (see chapter 2.2.2). Due to this fact, this resistor must be finely tuned (electronical tuning is one possibility). The V_{o-} voltage must be chosen with respect to the voltage range of U_{DD} and U_{SS} in the referential branch.

The circuit may be enhanced by adding current mirrors in such way that the designer can create any number of current references (both PMOS and NMOS), with any values of referential currents (in this case it is required to add adequate output resistors to the individual transistors – see chapter 4). In the figure Fig 5.9 there is a diagram of the circuit used in Fig. 5.8 with added four output referential currents (PMOS and NMOS). These currents have high output resistance and high voltage dynamic range. These parameters are ensured by employing current mirrors discussed in chapters 4.5 and 4.6.

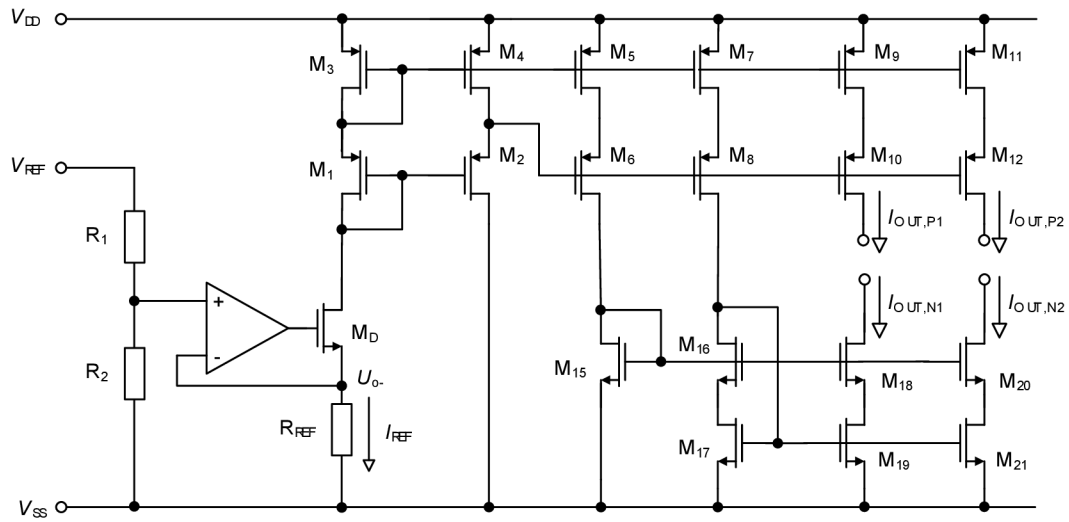

Fig. 5.9 Current reference utilizing referential voltage with multiple outputs

In this connection the concurrency of NMOS and PMOS transistors used in the current mirrors is crucial. The voltage asymmetry can influence the overall accuracy of the output currents.

Commentary

This part of my thesis deals with commentary of the translated text. There are few parts on which this commentary is aimed. The logical way of dividing the commentary would be as following. Firstly, there should be the commentary of the differences between the target and source language including the problems and difficulties of translation originating from said differences. Secondly, after properly commenting on the differences between the languages, there should be a part focused only on the translated text and it should be presented in the form of discourse analysis.

Language Differences

In this chapter I would like to describe both, the subtle and major differences between the Czech (source) and English (target) languages. It is expected that these two languages have certain differences just from looking at two basic features.

First of the features is the distinction in the Indo-European language family. Indo-European language family is the biggest language family, with about 3.5 billion people using a language from this family as their native language. Both source and target language belong to this language family as well. However, this language family can be divided further into many branches and subbranches which may differ to various extent. An example would be (on the specific language level) Czech and German languages. Despite the countries using the languages neighbour each other, the languages are quite different, and the translators require extensive study of the given language in order to be fluent in it. However, the northern or eastern border (Polish or Slovak languages), the language users can communicate much more easily. This is because these languages belong to the same language family as the Czech language. Now, with this stated, the source of the differences between Czech and English language is the different language families (as with the German language). Namely the Czech is a Slavic language and the English is Germanic language.

The second feature is type of the language. The English is mostly analytic (apart for some exceptions) while Czech is mostly synthetic language. Both language types have some unique features.

Analytic language, unlike a synthetic one, is any language that uses specific grammatical markers words or particles, to express syntactic relations within sentences, according to Britannica. In general usage this means that the sentence has given word order

with little or no possibility to change it, without shifting the meaning. The example of the given word order in sentence can be seen in the following example: *You are looking quite handsome today* and *Are you looking quite handsome today* are almost identical sentences, the only difference is the words are and you being switched. This however causes the whole sentence to shift meaning. In the first instance, the producer of the message is complimenting someone, they are declaring the fact of someone looking handsome. In the other instance the producer is not declaring anything, in this case the sentence is question and the producer awaits some response to this sentence.

The other type of language from this point of view is a synthetic language, a category to which even the Czech language belongs. According to Britannica a synthetic language is any language that uses inflection (the change in the form of a word that indicates the distinction of tense, person, gender, number, mood voice and case) to express relations within the sentence. This can be demonstrated on the following example: *Přijela*. Despite this being just one word, it is a full sentence. From this one-word sentence we can deduct several facts. Just like in the definition we can conclude that the subject of the sentence is feminine gender, probably *Ona* or some name, then we can conclude that the action of arriving already happened because the verb is in the form of past tense. In the matter of number and voice it is possible to distinguish that the subject is in the singular number and the verb is in active voice. These grammatical distinctions can be concluded just from one-word sentence which is typical feature of the synthetic language.

Translation difficulties occurring from the differences

Some difficulties occur from the differences described in the previous chapter. Keeping the chronological order of that chapter, the language family differences will be covered first.

As stated above, the source and target language belong to different language families. In practical usage this means that, apart from specific professional terms and some exceptions, the lexicology and syntax are completely different and the person translating text between these languages is required to fully (if possible) understand both languages. Nevertheless, the process of learning a language is rather complicated task which can take several years to master. And this is one of the main sources of the translation difficulties, because in most cases, one of the languages (either source or target) is native to the translator while the other is taught and a less known to some extent. Because of this, translation may get tricky thanks to the lack or

incompleteness of the translator's vocabulary and the translator need to seek help of a dictionary or other translation tools.

There are some difficulties originating from the different types of source and target languages (analytical and synthetic language). As shown on the example, when translating into an analytic (English) language the resulting word order is very important for proper understanding of the translated text. This is even more important when translating from synthetic language as the word order has much smaller importance. When translating it is also important to transfer all the meaning included in the inflection of the language (tense, voice and others).

Translation approach

For this paper I have been tasked with translation of educational textbook for study programme Analogue Technologies. This textbook, or at least the part I have been assigned with, is written in fully formal, impersonal style. I tried to reflect this fact in the translation and therefore have translated the English text in rather formal and impersonal style. This, for example, required substituting active voice in Czech original text with passive voice in English translation, as it is more formal. Another required alteration was decreasing the subjectivity in translated text. This means that sentence *můžeme dopočítat rozměry tranzistoru* could be translated as *dimensions of the transistor can be calculated*. In the Czech sentence the verbs states that there is plural subject *My*, although it is not written down. In the translation I would translate this sentence using rather passive voice instead of an active one. I have decided for such an approach because English professional or scientific texts tend to be absent of singular subject, although plural subject may appear. This needed to be acknowledged and as a result I tried to avoid using subjects at all. However, this approach, although it is advisable, requires much more syntactic changes in order to sound natural to English speaker. This text is very closely related to the study programme I am currently studying because last year I attended Analogue Studies as it is compulsory to complete this study programme. This specific task has been given to me by the lecturer, because he teaches this subject to Erasmus students, as well as local ones, and he needs this textbook in English.

Lexicology

The most obvious lexicological aspect of this professional text is, of course, terminology. In both languages we may find many professional terms mainly from the field of electrical engineering. This is quite convenient, because we may say that electrical engineering or study of electricity started in the 1800s, and by that time the world was already globalized to some extent. As a result of this, the terminology for this, newly created, field of study was accepted in the whole western civilization. However, because of some historical influences there are some differences, and specifically these differences are making translating of such terminology rather tricky. Let me demonstrate on few examples. For example, *transistor* in English is completely the same in Czech *transistor*, and even in German *Transistor* or French *transistor*. The very same with minor differences is applied to other electrical components such as *condenser*, which in Czech is *kondenzátor*, in German it is *Kondesator* and in French it is *condensateur*. Of course, there are terms that are completely different in respective languages. Such bright example is *voltage*, because into Czech it translates as *napětí*, into German as *Stromspannung*, and into French as *Tension*. As seen on the examples, we can state that a word by word translation is not the best procedure, as it may cause incorrect translation. In order to avoid such mistakes, I obtained texts dealing with the same problematics in both languages. From these texts I was able to identify the correct translation for words and terms.

Helpful fact is that despite source and target language belong to different language families they share some scientific terms originating from Greek or Latin, although slightly changed to fit the nature of the given language. For example: literature – *literatura*, grammar – *gramatika*, technology – *technologie*.

Another troublemaker in translation of the text are synonyms. By this I mean that if one of the languages (target or source) has a synonym for a word where the other does not, it creates another obstacle in translation. Let me demonstrate this on an example. In original Czech text there is often used the word *vzorec*, and this word in English translation has two possibilities, since they are synonyms. These are *equation* and *formula* and this fact is rather complicating the translation process because it is often difficult to decide which one is more adequate.

Conclusion

In the translation we can see that both languages, although dealing with the same matter, employ a little different approach to conveying information. This had been required to remain during the translation process. Both languages differ in some aspects, such as morphology, syntax, lexicology and even pragmatics. These little differences must be considered when translating, despite the fact that one could think that it is not required since this is a technical text and these differences are mostly applied in general use of the language. Another source of such differences is different cultural background of source and target language. Although this fact does not influence the translation of technical text so much, it still does.

Both languages also differ in way the academic or technical text is written. For example, in English, which is the target language of this thesis, personality is hugely avoided. This resulted in replacing active voice in original text with passive voice and avoiding first person both singular and plural. This on the other side is not the case of source language. In the Czech text there are both active voices and first persons used to create the feeling that the author of the text is directly addressing the reader.

With technical text there is one more important feature to consider and that is mental schemata, or cohesion. This translation has technical meaning, so it is expected that the reader, or rather recipient to be more general, has certain mental schemata that allows them to understand such technical text. If a person without beforementioned mental schemata reads the text, for example an artist, they would not comprehend the information that is conveyed here as they do not have any electrical or technical education.

As I mentioned in previous paragraphs the process of translation of such text is not as simple as it may seem. Obvious approach would be just directly translating the text (also known as word-by-word translation), but hopefully I cleared that such approach is not just insufficient but could render the translation incomprehensible. So, the next logical step is to translate the text with respecting proper syntax, lexicology and morphology so that the translation makes sense and is easily understandable. But that is still not best outcome and not just because that everyone who would read it would know that the translator does not understand target language very much. Therefore, the proper formation of the text must be introduced. This means, for example, avoiding personal terms, first person, active voice and other mentioned differences. It is also wise to consider adding some form of hedging to the

text, as it is considered polite and formal. When all of these properties are carefully and properly applied to the text, we finally get the desired, properly translated text.

References

KRHUTOVÁ, Milena. *Parameters of professional discourse: English for electrical engineering*. Brno: Tribun EU, 2009. ISBN 978-80-7399-839-4

JANATA, Petr. *Překládáme do angličtiny, příručka pro překladatele odborných textů*. Vyd.1. Plzeň: Fraus, 1999. ISBN 80-7238-052-4

ALLEN, Phillip E. and Douglas R. HOLBERG. *CMOS Analog Circuit Design*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN 0-19-511644-5

Analytic language. Encyclopædia Britannica, inc. [online]. Poslední aktualizace 16.9.2011 [cit. 6.6.2016]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/analytic-language>

Synthetic language. Encyclopædia Britannica, inc. [online]. Poslední aktualizace 16.9.2011 [cit. 6.6.2016]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/synthetic-language>

Rozšířený abstrakt

Téma mé bakalářské práce je komentovaný překlad odborného textu (v angličtině Commented translation of a text on science and technology). Abych mohl splnit téma zadání, bylo třeba splnit dva separátní úkoly, které se ve výsledné práci spojí. První úkol, a tedy první část výsledné práce, je samotný překlad odborného textu. Překládá se z češtiny do angličtiny, kvůli tomu že obor, jenž studuji, ač je zaměřen na studium angličtiny, je oficiálně vyučován v češtině. Na tomto se také projeví, jak dobře student rozumí anglickému jazyku. Neméně důležitým faktorem je volba správného textu k překladu. Samozřejmě nelze použít ledajaký český text, ale je potřeba aby splňoval určité náležitosti. Například je třeba aby se jednalo o odborný text, nikoliv o populární či populárně naučný. Dále je vhodné, aby se text zaměřoval na techniku, ideálně na elektrotechniku či informatiku, vzhledem k tomu že tyto zaměření jsou součástí oboru, jenž studuji. Po zvolení nejvhodnějšího textu je na místě samotný překlad zmíněného textu. V překladu je třeba uplatnit veškeré zatím dosažené znalosti především z oblasti odborné angličtiny. Po přeložení textu následuje druhá, neméně podstatná část, a to komentář. Komentář obsahuje například jazykový rozbor překladu nebo zhodnocení obtížnosti překladu textu. V práci nesmí samozřejmě chybět náležitosti jako úvod a závěr, seznam referencí a abstrakt.

Postup řešení

V této kapitole rozšířeného abstraktu se budu věnovat postupu řešení úkolů které jsem nastínil v předchozí kapitole. Tyto úkoly samozřejmě vychází ze zadání bakalářské práce školou. Zde budu popisovat, jak jsem zadanou problematiku řešil v mém případě, čímž rozhodně nedávám najevo že se jedná o nejlepší možný postup řešení, či o nejsprávnější, je to pouze mnou zvolený postup, u kterého jsem se snažil splnit všechna kritéria a náležitosti.

Prvním úkolem byl překlad. Ve výsledku je tato část dominantní svým rozsahem, ne však svou důležitostí. Prvním krokem pro zpracování překladu bylo získání materiálu, jenž by bylo možné přeložit. Zde bylo možné vybrat si z několika variant. Jak již jsem zmínil v předchozí kapitole je třeba najít vhodný text k překladu, ideálně odborný text technického rázu. První možnost, kterou jsem zvažoval bylo využití internetu k nalezení vhodného textu. Nicméně s tímto řešením vyvstalo hned několik možných obtíží. První bylo že při nalezení textu by se mohlo jednat pouze o úryvek textu z nějakého obsáhlejšího díla. V tomto případě je dost pravděpodobné že by rozsah nestačil na pokrytí potřeb mé bakalářské práce. Dalším problémem

při použití obsahu získaného z internetu je samozřejmě možné porušení autorských práv. V případě že by se mi podařilo najít adekvátní text v potřebné délce, stále bych se mohl jeho přeložením a prezentováním v mé bakalářské práci dopustit porušení autorských práv. Tomuto by se dalo předejít zkontaktováním autora onoho textu a požádáním o možnost použití v mé bakalářské práci. Vzhledem k tomu že původní text má být v českém jazyce tak by tato komunikace s autorem mohla být jednodušší, ovšem mohlo by dojít i k tomu že autor bych chtěl poplatek za poskytnutí textu. Tomu jsem se chtěl vyhnout, a tak jsem možnost využití internetu k nalezení vhodného textu zavrhl. Lepší řešení mi poradila vedoucí práce. Tímto řešením bylo oslovení vyučujících na VUT, ideálně vyučujících, s nimiž jsme již měli nějaký předmět, zdali by nestáli o překlad jejich skript do angličtiny. Volba vyučujících našeho oboru bylo vhodná, jelikož takový vyučující má blízko k angličtině. S touto prosbou jsem oslovil hned tři vyučující. Postupně se mi s kladnou odpovědí ozvali všichni. Nicméně jako první se mi ozval vyučující předmětu HANA – Analogová Technika. Proto jsem se rozhodl právě pro skripta do předmětu HANA. Bylo mi řečeno že předmět HANA je vyučován i pro zahraniční studenty v programu Erasmus nebo Erasmus+. Nicméně náš vyučující neměl čas vytvořit skripta i v anglické verzi, právě pro ony zahraniční studenty, a proto mi navrhl spolupráci a to takovou, že on mi poskytne skripta jako text na překlad a já mu po přeložení poskytnu přeloženou verzi kterou následně použije v anglické verzi skript. Nicméně se nemohlo jednat o plnou verzi skript, kvůli jejich rozsahu, a tak jsme se domluvily pouze na dvou kapitolách, konkrétně 4. a 5. protože nejsem první, kdo do předmětu HANA překládá skripta. Takto jsem získal velmi dobrý zdroj původního textu a mohl jsem začít překládat.

Při překládání jsem se opíral hned o několik různých pomůcek a zdrojů, jenž mi s překladem pomohli. První je moje znalost angličtiny, kterou studuji již od základní školy, a proto je značná, především pak díky studiu angličtiny na VUT. Nicméně, tato znalost nestačila na všechny problémy, s nimiž jsem se v překladu setkal. Tudíž bylo třeba sáhnout po jiných pomůckách. Prvním logickým krokem bylo samozřejmě použití slovníku. Využil jsem volně dostupných slovníků na internetu, ovšem ty někdy nebyly nejvhodnějším řešením v případě potřeby přeložení vysoce odborných termínů, pro ty jsem musel zvolit jiný postup. Řešení tohoto problému mi poskytl sám vyučující předmětu HANA, jelikož spolu s jeho skripty mi poskytl i knihu ze které čerpal informace při vytváření skript, která je sepsána v angličtině. V této knize jsem následně mohl vyhledat vhodný termín, případně četnost užití tohoto termínu.

Neznalost správného termínu nebyla ovšem jediná překážka při překládání textu, se kterou jsem se setkal. Dalším nezbytným krokem při překládání bylo zohlednit správné

vytváření slov a vět v anglickém jazyce tak aby vyzněly přirozeně a splňovaly náležitosti odborného, akademického stylu. To především spočívá v nahrazování rodu činného v českém jazyce rodem trpným (jeho ekvivalentem *passive voice*) v jazyce anglickém. Dále bylo třeba upustit od subjektivity v českém jazyce i když ta se objevovala spíše sporadicky. Tyto dva fenomény dohromady jsou důvodem, proč bylo několikrát potřeba rozdělit původní větu nebo přidat větu která lépe vystihuje vysvětlení v anglickém jazyce.

Právě tyto rozdíly a obtíže z nich vznikající jsou popsány v části Commentary. Tato část má tři oddělené sekce. První sekcí je popis rozdílů mezi oběma jazyky, a to jak z hlediska rozdělení mezi indoevropskými jazyky, tak i z hlediska typu jazyku (syntetický, analytický). Následuje část, kde popisují obtíže v překladu, které vyvstávají právě z těchto rozdílů. Třetí část komentáře je věnována diskurzivní analýze překládaného textu.

Shrnutí výsledků

Závěrem abstraktu bych rád shrnul výsledky mé bakalářské práce. Zadáním práce bylo překlad textu odborného textu a následný komentář. Věřím, že požadavky ze zadání jsem splnil. Text, jenž jsem překládal se dozajista dá považovat za odborný vzhledem k jeho využití pro studium na vysoké škole. Text jsem přeložil, a díky kontrole podle poskytnuté knize v anglickém jazyce, jsem přesvědčen že dostatečně. Dále se tento překlad bude používat pro studium na VUT zahraničními studenty, což nasvědčuje dostatečné úrovni překladu. V části komentáře jsou jednak popsány rozdíly jazyků a jednak je zde jazykovědný rozbor překladu. Toto považuji za dostatečný komentář překladu. Na konci bakalářské práce je samozřejmě uveden seznam použitých zdrojů včetně jejich bibliografické citace.

